Эхэ һайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гаранаа

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 ЯНВАРЬ 27
Үбэлэй эдаг һарын 5
СРЕДА
Гарагай 4
№ 16 (18630)
газетын сэн:
захилай — 50 мүн.,
Хэлсээтэ сэн

Буряад Республикын Верховно Советтэ

ША ГАБЬЯАЕНЬ ХҮНДЭЛЖЭ...

Буряад Республикын Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Л. В. Потаповай зөвөлгөтэй зохилдуулан, республикын гол зонхе социальна талаарнь хамгаалхын тула Россий Федерацийн Верховно Советнэй ороһон мүнгөнэй зарим хүби Афганистанда үнаһан сэшэг-интернационалистнуудай эхэ-дүрэ кварталай 5—5 мянган түхэриг (дүй хамта 380 мянган түхэриг) ороһон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Арбууй дайнда хабаадаһан эхэнэрнүүдтэ орлаа 1—1 мянган түхэриг (дүй хамта 5 миллион) түлэжэ байлгые хаанатын тула Буряадай республиканска соціальна туһаламжын жасада шэглүүлэгдэхэ.

Үгтэһэн мүнгөнэй зүбоор гаргашалагдаһанай хойноһоо хиналта Буряад Республикын Верховно Советэй Элүүрые хамгаалгын, социальна хамгаалгын, эхэнэрнүүдэй, бүлын ба демографическа политикын талаар комитедтэ, мүн Бюджедэй, финансын ба экономическа реформын талаар комитедтэ бэелүүлэгдэхээр даалгагдаа.

С. СЕЛИВРА,
республикын Верховно Советэй хэблэлэй түбэй хүтэлбэрилэгшэ.

ЭКСПЕРТНЭ ЗҮБЛЭЛ БАЙГУУЛАГДАБА

Хэблэлэй эрхэ сүлөөе хамгаалгын ба нинтын мэдээсэлэй талаар Буряадай инспекциин дэргэдэх экспертнэ зүблэлэй түрүүлэгшээр — Я. Николаев, түрүүлэгшын орлогшоор — С. Селивра, секретарлаар Л. Базарова һунгагдаба.

С. НИКОЛАЕВА.

Илья Мижитдоржиев Сэлэнгын аймаг Үбэр-Зоохэйн дунда һуригуули дүүрэнэйнгээ һүүлээр Амарай областьдэ ба хэбэ. Тингажэ байтараа Афганистанда эльгэгдэгэ һэн. Тэндэ хатуу нөөцөй эрхэ байдалда жэл соо алба хэед, бригадаһан юм.

1987 оной хойно И. П. Мижитдоржиев хонин ажал дээрэ хүдэлнэ. Һүүлэй хөөр жэл соо фермэр болоноһоо, арэнэй бригада 700 толгой эхэ хониные даажа абаад, харууһалжа байна. Нёдондо жэл 100 эхэ хонидһоо 80 гаран хурьга абаһан, хонин бүриһөө 3 килограмм 700 грамм ноойо хайшалһан байгаа. Наһанайнь нүхэр Екатерина Романовна, түрэл түтимынь тэрээндэ туһалдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фермэр Илья Петрович Мижитдоржиев.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Хорнин аймагай Буламай колхозой гэшүүдэй ээлжээтэ суглаан һалхан боложо үнгэрбэ.

Энэ суглаан тухай мэдээсэл бэшэхэдээ, гансата түгэсхалһөөнь эхилхэ хэрэгтэй ха. Юуб гэхэдэ, суглаанда хабаадагшадай нэгэн дуугаар шиндхэнэй ёһоор, колхоз үгы хэгдэбэ ха юм.

Оройдоол хоёр жэлэй урда бии болоһон колхоз юундэ гэнтэ нимэ түргэноор һандаран һалаха баатай болобо гээшэб гэһэн асуудал гансата гаража ерэхэ эргэтэй. Суглаанда хабаадагшад ушар шалтагуудые тооложо, энэ асуудалда яһала харюунуудые үгэһэн байна.

Суглараагшадай һанаашаар, тусхай комисси байгуулагдаһан юм. Тэрэнэйнгээ бүридэлдэ 13 хүнийе оруулба. Түрүүлэгшээрнь Банр Дамбаев һунгагдаа. Энэ нүхэр удаан саг соо түрэл совхоздоо, удаань колхоздоо бригадираар хүдэлһэн байна.

Удаадахи суглаагаа унжагайруулангүйгоор, эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргэхэ тухай тон зүб шиндхэбэри абтаба. Тиин суглаан февралийн 1-дэ болохоор хараалагдана. Тэрэ болотор үлэһэн хугасаа соо энэ тусхай комиссийн гэшүүд бухы колхознигуудта найнуудтань ороохо үхэр, хонидые, газар, сабшалангуудые хубаарилха ёһотой. Колхозой зоориһоо хубитаяа абаһан хүн бүхэн саашанхи байдалаа ямар аргаар тубхинүүлхэ тухайгаа мүнөө доро дороо бодомжолжо байна гээшэ.

Тингээд лэ удаадахи суглаан дээрэ хүн бүхэн һанамжала дуулгажа, булта нэгэн һаналда ерэхэ бээ. Жэжэ бужа кооперативууд, таряашанай ажахынууд болохо гү? Удаань эблэл болон хамтарха гү? Эдэ бүгэдэ амин шухала асуудалнууд февралийн 1-дэ үнгэргэгдэхэ суглаанай үедэ шиндхэгдэхэ юм гэжэ дабтан.

Үнгэрһэн суглаан тухай тобшоор мэдээсэхэдэ, нимэ байна.

Колхознигуудай үзэлмжэдэ 2 асуудал табигдаһан юм. Түрүүшын асуудалаар колхозой правленийн түрүүлэгшын тоосоон шагнагдаа. Ажахыгаа саашань ямар аргаар ябуулха тухай асуудал удаань хаража үзэгдэхэ байгаа.

Буламай колхозой правленийн түрүүлэгшэ Т. З. Ильин үнгэрэгшэ жэлэй турша соо хэгдэһэн ажал, хүдэлмэрийн дүнгүудые сонсохобо. Элидхэл тухай тобшоор дуулгаа.

1992 ондэ колхоз 17,5 тонно ноойо тушаагаа һэн. Энэнь 3,5 миллион түхэриг мүнгэн болоо. 36,8 тонно мяхан, 89,7 тонно һүн үйлэдбэрилэгдэбэ. Мяха тушаагаад — 459 мянган, һүн тушаагаад — 735 мянган түхэриг мүнгэ олзо абаа. Нимэ аргаар үнгэрэгшэ жэлдэ 4,5 миллион түхэриг мүнгэн олзо оршотой байгаа.

Жэлэй туршада колхозоо эдлэб дотаци үгтэдэг һэн. Дүй хамта 1,7 миллион түхэриг мүнгэн үгтоо. Тиимэһээ 7,2 миллион түхэриг мүнгэн олзоборилгодоо гэхэдэ болоно. Зүгоор гаргашалагдаһан мүнгэн хэдэн дахин ехэ байшоо. Жэлэй хугасаа соо алар 17 миллион түхэриг мүнгэн гаргашалагдаба. Юундэ олзо оршо гаргашаһаа нимэ бага байха болоноб? Ушар шалтагууд ямар гээшэб? Элидхэлшэ хэдэн шалтаг нэрлэбэ. Тэдэнь нимэ.

Жэлэй туршада алар 880 толгой хонин хосороо. Энэнь тэрэ жэлдэ гараһанаа, гарзалһан түл тоолӧлсонгүйгоор нимэ болоно. Эндэ 1 миллионноо дээшэ түхэриг мүнгэн алдагдаа. Тинхэдэ 87 толгой эбэртэ бодо мал гарзалһан юм. Үнөө 51 толгой тугал хосороо. Энэ баһа горитой мүнгэн болохо һэн. Үнгэрэгшэ намартаа, урзанданайхида орходоо, хоёр дахин бага ороһон хулагдаа.

Горитой шалтагай нэгэн гэхэдэ, ажалай журамай яаха аргагүй һуларһан ушар мүн болоно гэжэ колхозой правленийн түрүүлэгшэ тэмдэглэ һэн. Механизаторшье, малшаншье, һаалишаншье байг — булта ажал, хүдэлмэридоо аргагүй һалирхайгаар хандадаг болонхой. Хүдэлмэри дээрээ архидаха ушарнууд олошоронхой. Саашадаа нимээр хүдэлхэ болоо һаа, үнэ болонгүй хооһо нойтоор ябахамнай гүй. Нимэ ушарта булта бэлэн һэн.

Хоёрдохи асуудал түргэн мүртэйгоор шиндхэгдэбэ. Зүгоор ойлгосогүй юумэн олон. Удаадахи суглаан дээрэ олон юумэн эли болохо бээ гэжэ найдэгдана. Гэхэ зуура республика доторнай янза бүрийн кооперативууд, фермэрэй, таряашадай ажахынууд бии болоһоор үнихэнэй ха юм. Энээн тухай суглараагшадта нютагай фермернүүд Д-Ц. Дондоков, Н. Мархюева гэшэд һанууулха зуураа нютагаархидаа эмхитэй, түбшэн даруу, болгоомжотой байхыень уряалба.

Республикын фермернүүдэй зүблөөндэ хабаадалсаһан Н. Мархюева тэрэнэй хүдэлмэри тухай хөөргэжэ үгөө. Яаралд, алдуу эндүүнүүдые олоор „гаргахагүйн тула, хамаг юумээ яаралгүйгөөр бодомжолжо үзэхэ шухала гэжэ нютагай фермернүүд һэргылбэ. Тинхэдэ Хэжэнгэ, Ярууныда хэдэн жэлэй урда эмхидхэгдэһэн таряашанай ажахынуудай байрадлтай танилсабал, ехэ туһатай байха һэн гэбэ. Иланхаяа Ярууныи аймагай Улхасаа нютагай ажахытай танилсахыень дурадхал оруулһан байна.

...Суглаанай һүүлээр колхознигууд бүлэг бүлэгөөрөө таража байгаа һэн. Хаа хаанагүй шанга хөөрэлдөөн дуулдана. Энэньшье ойлгосотой. Эдэ зоной саашанхи хуби заяан шиндхэгдэжэ байна ха юм гэбэл, ямаршье алдуу гарахагүйл. Теэд энэнь ямар байхаб?

Д. ДАМБАЕВ.

ХУБИ ЗАЯАГАА ШИИДХЭХЭНЬ ГҮ?

АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР

Һаяхан Улаан-Үдэдэмнай Саха (Яхад) Республикын Верховно Советэй Президиумэй гэшүүн, арадай депутадуудай Советүүдэй хүдэлмэрийн асуудалнуудай, өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые хүргэлтын ба нюултагүй олондо мэдээсэлгын талаар Саг үргэлжын комиссийн түрүүлэгшэ П. С. Онуфриев, Саха (Яхад) Республикын Верховно Советэй Президиумэй гэшүүн, Хуули зохёолгын, ёһо гурим сахилгын асуудалнуудай, сэрэгэй алба хаагшадай хэрэгүүдэй ба арадуудай хоорондын харилсаанай талаар Саг үргэлжын комиссийн түрүүлэгшэ Е. В. Базанов ,мүн лэ энэ республикын Верховно Советэй секретариадай эмхидхэлэй таһагай гол мэргэжэлтэн С. В. Охлопкова гэгшэд ерэбэ. Айлшад дүй дүршэлөөрөө андалдахаһаа гадна нютагай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын манай Хуулиар ехэ һонирхоно, юуб гэхэдэ, тиимэ Хуулийн олон проектыень Россий Федераци буруушаһан байгаа бшуу.

Эдэнэр мүн лэ Загарайн районой Элхи, Шэнэ-Бэрээн, Татарский Ключ нютагуудта ошюжо хараха һанаатай. Улаан-Үдэдэ айлшад арадай депутадуудай хотын Советэй ба Загорскын поселково Советэй хүдэлмэритэй танилсаха, Ивалгын дасан ошохо, мебель, модо болбосоруулгын комбинадта хүрэхэ.

И. ГОМБОИН.

ҮЙЛЭДБЭРИЕЭ ЗОГСООХОГҮЙ

Закаменск котын хилээмэнэй заводой коллектив шэнэ жэлэй эхиниһээ нурагшатайгаар ажаллажа байна. Тус предприятиин директор В. И. Бондаревой мэдүүлһэнэй ёһоор, һүүлэй үедэ хилээмэ баригшадай бригадануудай үдэр бүхэндэ нормоо үлүүлжэ, худалдаа һаймаанай захилуудые сүм бэелүүлнэ.

Хилээмэ барихада хэрэгтэй гурил болоод бусад түүхэй эд эндэ яһала бии һэн. Л. А. Бекетова, М. Т. Ларионова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудтаа бусад сооһоо онсо шалгарна. Эндэ дүршэл шадабаритай үнинэй хүдэлмэрилэгшэд ажалладаг. Тэдэнэрэй барихан хилээмэн амтатай байдаг.

Һүүлэй үедэ заводто яһала ехэ барилга хэгдэһэн, шэнэ түхеэрэлгэнүүд хабсаргагдан тодхогдоһон байха юм. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлэй октябрь һарада электрын эльгэ хүсөөр хүдэлгэдэдэг пеэшэнтэй шэнэ цех ашаглалгада тушаагдаа һэн. Электрослесарь И. Шисынмин, электро-гагнууршан С. Ж. Очиров гэгшэд энэ цехэй түхеэрэлгэнүүдые һаадгүйгөөр хүдэлгэнэ. Гадна эндэ шэнэ склад баригданхай.

Мүнөө предприятида гурилай нөөсэ бага боложо байна. Зэдэ станциин дэргэдэхи тарга тушаан абадаг пунктһаа гурил худалдажа абаха сүлөө мүнгэн заводто үгы. Саашадаа үйлэдбэриеэ зогсоохогүйн, зониие хилээмэгүй байлгахагүйн тула хүнгэлэлтэтэй урьһаламжа абаха юм.

В. ЖИГЖИТОВ.

ХҮЙТЭНЭЙ ХАҺА

Январь һарын хоёрдохи арбан хоногноо янгинама хүйтэнэй амисхал манай республикада хүрэжэ ерээ. Тиин энэ һарын хоёрдохи арбан хоногой туршада хүйтэн үдэрнүүд үзэгдөө. Тингэжэ һүнийдөө 30—37, хойто нютагуудта 40—46 градус хүйтэн боложо, үгөөгүүр тээ газаа тоохоржо байба. Хэдэн хоногой туршада үзэгдэһэн хүйтэн улариллай амисхал үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеһөө нилээдгүй үлүү болоо. Жэшээнь, нёдондо январь һарада һүнийдөө 22—27, хойто аймагуудта 30, үдэртөө 13—19 градус хүйтэн болоо һааб даа. Харин мүнөө... Газаамнай ёһотойл шанга хүйтэн боложо, хэзээ хүдэлжэ ябагшадта хэсүү байдал тохёолдуулба.

Үглөө, мүнөөдэрһөө хүйтэн уларил бууража, һүнийдөө 22—27, үдэртөө 14—19, хойто аймагуудта 34, үдэртөө 22 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ. Баруун тээһээ хүрэжэ ерэһэн уларил һарын дүүрэтэр үргэлжэлхөөр багсаагдана.

Ц. ЖАЛСАНОВА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваторнин ахалагша инженер.

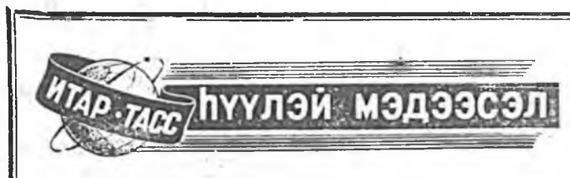

ВИЦЭ-ПРЕМЬЕРЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

КЕМЕРОВО. Кризисһээ гараха хэмжээнүүдые Россий правительство парламентда ойрын сагта дурадхаха юм гэжэ эндэ болоһон Кузбассай предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ Россий Федерацийн правительствын түрүүлэгшын орлогшо Юрий Яроз мэдүүлээ һэн. Ороной экономикодэ тохёолдоһон байдалые гансата һайжаруулхын аргагүй дээрэнээ тэрэнэй хүргэлтын гол шэглэлнүүд дурадхагдаха юм гэжэ тэрэ онсолон заагаа һэн. Предприятинуудай нэгэ нэгэндээ үритэй шэритэй байһан асуудал кризисһээ гараха хэмжээнүүдэй тоодо орохо хаш.

Нүүрһөнэй сэнгүүдые һула табиха хэрэгые шата шаталаар үнгэргэхоор Россий правительство хараалханай гэбэ.

Мүнөө үедэ түлишын сэнгүүдые һула табля гээшэ һаа, квартирын түлөө эгэзэ бага түлбэри һарада 5 мянган түхэриг болохо байна. Тиимэһээ хүнүүдэй һуудал байдалые бүри муудуулхагүйн тулада эльгэ хүсэнэй сэнгүүдые бүрилдүүлхэ асуудалнуудые хаража үзэхэдөө, правительство хүн зоной мүнгэ түлэхэ арга шадалые заатагүй хараада абаха болоно гэжэ Юрий Яров онсолон заагаа һэн.

ПРЕЗИДЕНТНҮҮД ТЕЛЕФОНООР ХӨӨРЭЛДЭБЭ

МОСКВА. Россий ба США-гай Президентнүүд һаяхан телефоноор хөөрэлдөө һэн. Хоёр ороной хоорондохи харилсаануудые бүри эршэмтэйгээр хүргөөхэ хэрэгтэй гэжэ Борис Ельцин Билл Клинтон хоёр хэлсээ. Россидахи демократическа реформонуудые али болохоор дэмжэхээр США-гай засаг захиргаанай шиндэнхэй байһые Билл Клинтон батадхаа һэн гэжэ Россий Федерацийн Президентын хэблэлэй албанай мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. Ойрын сагта ямар нэгэн ондоо түрэндэ дээдын тушаалтадай уулзалга эмхидхэлгэдэ бэлэдхэл хэхыень хоёр ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэ даалгаха гэжэ тэдэнэр хэлсэһэн байна.

«СОЮЗ ТМ-16» ОНГОСО НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

МОСКВА. Казахстанай Байконур космодром дээрэһээ «Союз ТМ-16» тухэлэй замбуулинай онгосо ниидхүүлэгдээ. Космонавтнууд Геннадий Манаков болон Александр Полещук тэрээгээр ниидэжэ ябана. Замбуулинай «Мир» комплекстой онгосын залгалдан холболдоһоной һүүлдэ 1992 оной июлийн 27-һоо замбуулин соогуур ниидэжэ ябаһан Анатолий Соловьев, Сергей Авдеев гэгшэдые тэдэнэр һэлгэхэ юм.

БУРЯАДАЙ ГҮРЭН ТҮРЫН АСУУДАЛНУУДААР НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИ

УЛААН-ҮДЭ. Буряадай гүрэн түрын асуудалнуудые эндэ нээгдэһэн научно-практическа конференциидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэнэ. Россий Демократическа партийн Буряадай отделениин хабаадалгатайгаар национальна «Нэгэдэл» хүдэлөөй тэрэнние эмхидхээ юм. Эдэ эмхинүүдэй эдэбхитэдһээ гадна Буряадай Эрдэмэй түбэй эрдэмтэд тэрээндэ хабаадана.

Буряадай Республикын гүрэнэй засагай байгуулламжые хүбилгаха, тэрэ тоодо һунгуулгын шэнэ гурим нөөтэрүүлхэ асуудалнууд хаража үзэгдэнэ. Тобшолон хэлэбэл, национальна хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд Буряад ороной саг үргэлжэ хүдэлхэ парламент ба олон мандадтайгаар һунгалта үнгэргэхэ гурим нөөтэрүүлхые дурадхана.

Конференци дүрбэн үдэр үргэлжэлхэ юм. Хүдэлмэрийн дунгүүдээр хэдэ хэдэн дөжументнүүд баталан абтажа, Буряадай гүрэнэй засагай зургаануудай үзэмжэдэ табигдаха байна.

ХҮСЭНДӨӨ ОРУУЛАГДАБА

АЛМА-АТА. Республиканска хэмжээнэй депутадуудай статус тухай хуулида хүбилаатанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай статьянууд Казахстанда хүсэндөө оруулагдаа. Депутадай уялгануудые ёһотойгоор дүүргэдэггүй, парламенттай ба һунгагшадтай холбоо барисаагаа алдаһан арадай депутадуудай этигэмжэ түлөөлэгшэдые болзорһоонь урид болюулха тухай асуудалые хаража үзөөд, шиндхэхэ эрхэ Верховно Советтэ олгогдоо гээшэ.

ЭЛШЭ ХҮСЭН ДУТАЛДАНА

ШЭТЭ. Областьдо эльгэ хүсөөр хангаха талаар байдал нэгэ бага һайжаржа эхилээ. Гусиноозерско ГРЭС-һээ электрын эльгэ хүсэ область руу ехээр эльгээжэ, хүршэ Буряадай Республика туһалаа юм. Тингэжэ промышленна бухы предприятинуудай хүдэлмэрийн зогсоохо тухай онсо байдалай талаар областной комиссийн баталан абаһан шиндхэбэрийн саг зуура болюулха арга бии болоо.

Мүнөө дээрээ хилээмэнэй заводуудта, түмэр замда, коммунальна ажахыда, мүн тэрэшэлэн телевизионно дамжуулгада электрын эльгэ хүсэн дуталаданагүй. Тинхэдэ областьдо түлишэ-тоолодолгын материальнуудаар, айлнуудта хэрэгтэй газаар хангалга бирагүй.

КОММУНИС ПАРТИ ҺЭРГЭЭЛТЫН ШАТА

Коммунис партийн Буряадай республиканска эмхи һэргээн нэгэ конференци зарлаха гэжэ комитедэй засеболобо.

Ерынь гэбэл, Коммунис партийн ажал ябуулгаа Б. Ельцинэй хуулиин ёһотой хэрэгжүүлэхэ ба Конституционно суудалай территориальнинүүдтэ дурсагдаһан хабаагүй гэһэн шиндхэбэриин байна. Тиин Коммунис партийн нютаг нютагай, газар газарай эмхинүүд Конституцийн үндэлэ һуурь дээрэ ажалаа һэргээхэ дүүрэн эрхэтэй бшуу.

Эмхидхэлэй комитедэй заседание урдань партийн хэдэн райкомуудай нэгэдэхи секретарь байһан, мүнөө Эб найрамдал хамгаалгын Буряадай республиканска комитедэй түрүүлэгшын орлогшо В. Б. Базаров хүтэлбэрилөө. Зүблөөндэ хабаадаа гэбэл, КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь удаан байһан Н. А. Антакшинова; Прибайкалийн райкомой нэгэдэхи секретарь байһан А. А. Чукреев, партийн райкомуудай секретарьнар байһан Д. А. Ивайловский (Хэжэнгэ), В. Г. Котов (Кабанск), Б. Г. Будаев (Загарай), Ю. Н. Тихоненко (Советскэ район), СССР-эй арадай депутат байһан С. В. Ангапов, Республикын Ветерануудай зүблэлэй түрүүлэгшэ М-Ж. Ц. Гармаев, журналист И. И. Болдогоев, шэнэхэр байгуулагдаад, мүнөө хүдэлжэ байдаг Россий коммунистнуудай партийн Улаан-Үдэ хотын эмхийн секретарь О. И. Котоманов, Ажалшадай социалис партийн Буряадай республиканска эмхийн түрүүлэгшэ, ЛВРЗ-гэй хинан шалгагша В. И. Марков гэгшэд болоно.

Үсөохэн лэ районуудта, жэшээнь, Улаан-Үдэдэ Советскэ райондо, Хэжэнгэдэ, Кабанскда коммунистнуудэмхинүүдээ һэргээхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулна. Тинхэдээнье Хэжэнгэдэ урдань байһан 1500-гаад коммунистнуудэй соо 60-аад хүн гэшүүн байлгаяа, һэргээхэ хүсэлтэйгөө мэдүүлжэ, суглаануудта хабаадаа.

Харин Прибайкалида, А. А. Чукреевэй хэлэһэнэй ёһоор тухайлхада, нимэшье хүдэлмэри хэгдээгүй, Москвада хараалагдаһан Россий Коммунис партийн съездые хүлеэн татаад байна юм ха. Урдань партийна аппарадай албатан байһан аад, мүнөө засагай зургаануудта, предприяти, олзын хэрэг эрхилдэг бүридэлнүүдтэ хүдэлдэг А. Н. Колдунов, Г. А. Айдаев, А. К. Малиновский, А. Я. Пиядин гэгшэд Коммунис партийн эмхинүүдые һэргээхэ гэһэн үүсхэлые балайшье дэмжэнэгүй. Нимэшүүл демократуудһаа долоон доро гэжэ зүблөөнэй үедэ тэмдэглэгдээ.

Коммунис партийн Буряадай республиканска эмхийн коммунистнуудай түлөөлэгшэдэй суглаае **байгша оной февралийн 6-да Улаан-Үдэдэ зарлаха гэжэ хараалагданхай.**

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ!

2-дохи нюурта. Соведүүд ба ажабайдал. Д. Дылгыров: «Ганса наймаа эрхилхэ бэшэ». Нинтын эмхинүүдтэ. Д. Дмитриев: «Дэмжэхые уряалнаб». Хангалга ямар бэ? Л. Инкижинова: «Галууе» дахаһан «турлааг», Монгол угсаата арадуудай түүхэнээ. А. Улымжиев: «Хуулинуудай суглуулбари тухай».

3-дахи нюурта. Нүхэр тухай үгэ. О. Меркулов: «Уулаад тарахадам, урматайл байгша». Үнэр баян үндэһэн хэлэмнай. Ц-Д. Будаев: «Буряад диалектнүүдэй хооронь доо илгаатай үгэнүүд» — үргэлжэлэл.

4-дэх нюурта. Соёлой һонин. Спорт.

Советүүд ба ажабайдал

ГАНСАШЬЕ НАЙМАА ЭРХИЛХЭ БЭШЭ

Һаяхан арадай депутадуудай Улаан-Удын городской Бага Советэй шэнэ жалэй түрүүшын эзэлжээтэ заседаниг болобо. Эндэ городской муниципальна зөөриин жасын үнгэрһэн 1992 оной тоосоон шагнагдаһан, тэрэнэй уставта нэмэлтэ, хөрөөлтонууд оруулагдаһан байна. Гадна Бага Советэй 1993 оной 1-дэхи кварталда үнгэргэхэ ажал хүдэлмэрэйн түсөб баталагдаба. Городой ажабайдалаг бусадшье шухала асуудалнууд зүбшөн хэлсэгдээ.

Городской муниципальна зөөриин жасын түрүүлэгшэ Г. Н. Хориноев 1992 ондо ябуулһан ажад хэрэг тухайгаа тоосожо эхилхэдээ нигэжэ хэлэбэ:

— Манай жаса Улаан-Удын городской Бага Советэй 1992 оной мартын 18-най тогтоолоор эмхидхэгдээ. Харин бидэ юридическэ эрхэтэй боложо, 1992 оной июнь һараһаа ажалаа ябуулаабди. Энэ болотор лэ юрэнхыдоо жасынгаа эмхидхэлэй хүдэлмэридэ гол анхарал хандуулагдаа. Нигэжэ июнь һараһаа декабрийн 31 болотор городой зөөриһөө 149.384 мянган түхэриг 46 предприяти худалдагдаһан байна. Тэрэ тоодо худалдаа наймаанай 17, ниитын эдеэ хоолой 3, үүн зоной эрилтэ хангаха 26 предприяти ороно. Энэ худалдаанһаа манай жасада 90.786 мянган түхэриг олзо ороо. Тэрэ тоодо аукцион дээрэ болон коммерческэ конкурсоор худалдагдаһан зөөриһөө 69.939 мянган түхэриг, ондоо эмхи зургаануудта арендэдэ үгтэһэн зөөриһөө 846,8 мянган түхэриг ороһон байна. Тэрэ олзо зөөрние Бага Советэй тогтоолһон нормативай ёһоор хубиг хубяарнь федеральна бюджедтэ, зөөриин хэрэг эрхилэгшэдэй, социальна хамгаалалгын жасануудта, Россин Федерацийн гүрэнэй зөөриин комитедтэ, тэрэнэй зөөриин жасада гэхэ мэтэ эмхинүүдтэ тараагдаа.

Шэнэшье жалдэ энэ талаар ехэ ажал ябуулхаар түсэблэгдэнхэй. Манай жаса ороидоол жэл тухай хүдэлжэ байһан тула һаял хүсэндөө орожо байна. Үнтэрһэн жэлые, сэхыень хэлэхэдэ, нигэн-тингэн лэ үнгэргөөбди. Ажалдамнай олон тоото дутуу дундануд, алдуу эндүүнүүд ушараа юм бээз. Тэдээнээ энэ жалдэ усадхаха, ажал хүдэлмэрнеэ гуримшуулха зорилго табинхайбди. Тиихын тула, Бага Советэй хүндэтэ гэшүүд, таанадай үмэнэдэ нёдондо баталагдаһан манай жасын уставта мүнөө хубилалта, нэмэлтэнүүдые оруулагдаһан шэнэ проект дурадхагдана. Гадна ажалаа түргөөр, һайн шанартайгаар ябуулхын тула жасынгаа дэргэдэ долоон гэшүүдһээ бүридэһэн правленни бии болгохо гэһэн һанамжа оруулнаб.

Манай жасын 1992 ондо ямараар хүдэлһэн тухай таанад, Советэй гэшүүд, өөрын сэгнэлтэ үгэнэ бээзт, —гээд Г. Н. Хориноев үгээ түгэсэбэ.

Зүблөөндэ хөбөадагшад жасын түрүүлэгшын үгээ дүүргэхые хүлеэжэ ядажа байһандал, абяагүй болохолоорнь тэрэнние хэдэн тээһээнь «добтолжо» оробод, Нэн түрүүн үгэ абажа хэлэһэн Бага Советэй гэшүүн, депутат Л. Д. Гармаев:

— Городской муниципальна зөөриин жаса, тэрэнэй түрүүлэгшэ Г. Н. Хориноев түрүүтэй 1992 ондо тон муугаар хүдэлөө,—гэжэ сэхэ мэдүүлбэ. Тиихэ вуураа:

— Үнгэрэгшэ жэлдэ городой мэдэлэй 14 предприяти Бага Советэй зүбшөөлтүйгөөр худалдагдаа. Эндэ хэн гэмтэйб? Городской зөөриин комитет, тэрэнэй жаса хоёр хоорондоо зүбшөөд, нимэ наймаа хэнэн байна. Хоёрдохёор, тус жаса гансал наймаа намнаха ёһотүй. Нэн түрүүн тэрэ худалдагдаһан предприятинуудная жасатай баталһан хэлсээгээ хэр сахинаб гэжэ шалгаха ёһотой. Жэшээнь, хилээмэнэй магазин үшөө саашадаа табан жэл хилээмэ худалдаха гэһэн хэлсээ баталһан аад, хоёртүрбан һара үнгэрөөгүйдэ, хилээмэеэ мартаад, архи, тамхи, үнэтэ эд бараа худалдажа эхилнэ. Нигэжэ хэлсээгээ эбдэдэг предприятинууд шангаар хэһээгдэхэ жэшээтэй. Тэдээндэ ехэ налог, яла тохохо, гуримшуулха хэрэгтэй. Хүн зоной эдеэлдэг ниитын столовонуудые даб дээрээ худалдажа болохогүй. Худалдагһан столовонууд тэрэ доро коммерческэ ресторан, кафенүүд болошоно. Харин тиихэдэнь городой хүн зон, пенсионернүүд, оюутан, үхи хүүгэд хаана эдеэлхэ юм? Энээн тухай жасын хүдэлмэрилэгшэд худалдахьнгаа урда нэн түрүүн бодохо бэшэ аал? Үнгэрһэн жэлдэ чимэнүүд алдуунуудые жасын түрүүлэгшэ Хориноев олоор хээ, Тиимэһээ жасын хүдэлмэридэ хангалтагүй гэһэн сэгнэлтэ үгэнэб, —гэжэ мэдүүлбэ.

Депутат А. П. Машуков:

— Арад зоной ваучернууд бизнесмен, коммерсантнуудай гарта үнэ сэнтүйгөөр орожол байна. Нигээд хаража һууха болоо һаамнай, үхи зомнай дахяад лэ гар хооһон үлэхөө байна. Городой жаса энээн тухай һанаагаа табинагүй. Пенсионернүүдэй, сэрэгэй албатадай, үхи хүүгэдэй, оюутанай ваучераа зүбөөр, өөртэнь туһатайгаар хэрэглэхэ таладань туһалха үялгатайбди. Тиибэ ябашье һаял хүл дээрээ бодожо байһан жасын хүдэлмэриие хангалтатай гэжэ сэгнэхэ байнаб—гэбэ.

— Жасын дергэдэ правленни гэжэ үшөө нэгэ хэндэшье хэрэгтүй аппарат бии болгоһоной үлүү—гэжэ депутат С. П. Морозов бүруушаба. Депутат Л. В. Ткаченко жасын шэнэ уставай проектдэ олон нэмэлтэ хубилалтануудые оруулба. Советэй бэшэшье гэшүүд проект дээрэ тогтожо, һанамжа дурадхалнуудаа нэмээ.

Городской Бага Советэй түрүүлэгшэ В. И. Яковлев, гэшүүд И. Г. Цыганкова, А. П. Машуков, С. П. Морозов болон бусад жасын хүдэлмэрине хангалтатай гэжэ сэгнөбэд. Гэхэ зуураа дутуу дундануд дээрэнь тогтоһон, туһатай зүбшэл заабари үгэһэн байна.

Энээгээр арадай депутадуудай городской Бага Советэй заседани хүдэлмэриеэ түгэсхэбэ.

Д. ДЫЛГЫРОВ.

Черемовецкын трикотаж хубсаһанай нэгэдэл город соогоо түрүүлэн өөрынгоо предприятиин акционернүүд болоһон юм. Тэрэ гэһэн сагһаа юун хубилааб? Хамаг юумын сэнгүүдэй сүлоодэ табигдахада, бүтээгдэһэн хубсаһанай сэн урданайхиһаа жэшээгүй дээшэ болоһон гэжэ мэдээжэ. Эндэхи нэгэдэлэй гаргаһан хубсаһа хунарые харинн гүрэнүүд ехээр худалдан абана. Тэдэнэй тоодо Канада, Франц, Италь ороно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нэгэдэлэй түрүү оёдолшон Алла Колотева оёһон хубсаһаяа харуулна.

ИТАР—ТАСС-ай фотохроника.

Монгол үгсаата арадуудай түүхэһээ

ХУУЛИНУУДАЙ СУГЛУУЛБАРИ ТУХАЙ

Монгол арад хоёр зуун жэлэй туршада Манжуурай эзэрхэг түримхэйшүүлэй дарлалта доро байһан гээд түүхын хуудаһануудые гэршэлнэ, Манжуурай императорай зонхилжэ байха үедэ Монгол орон бээз даанхай бэшэ гүрэн байгаа.

Эрхэ сүлөөгэй түлөө монгол арад тэмсэдэг байгаа ааб даа. 1905—1907 ондо Россида болоһон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн, мүн 1911 ондо Хитадта болоһон хубисхэл монгол арадай тэмсэлдэ ехээр нүлөөлөө. Манжуурай зонхилгодо эсэргүү тэмсэл бүхы орон соонь дэлгэрэод, 1911 ондо Монголой гүрэн байгуулагдаа һэмнай.

1911 оной декабрийн 16-да Монголой дасан дуганай толгойлогшо Богдо-гэгээн хаан шэрээ эзэлээ бэлэй. Тэрэнэй заабаряар 5 министрһээ бүридэһэн правительство байгуулагдаба. Галаадын, дотоодын хэрэгүүдэй, сэрэгэй, финансын ба юстициин министрнүүд Богдо-гэгээнэй мэдэлдэ байһан юм. 1912 ондо гүрэнэй үшөө нэгэ эмхи зургаан—табан министерствэнүүдые хүгэлбэрилхэ премьер-министрээр Намнансүрэн томилогдоо һэн.

Монгол гүрэнэй феодальна үе сагай байгууламжа тухай совет эрдэмтэд нилээд олон номуудые хэблэнэ, шэнжэлгэнүүдые хэлэн гээд онсолхо хэрэгтэй. Тэдэ номуудай тоодо академик Н. М. Майскын «Монгол орон хубисхалай урда тээхэнэ» (М, 1960 он) оролсоно. Майский 1919—1920 онуудта Монголдо ажаһуухэ үедоо «Мүнөө үеын Монгол» гэжэ номоо бэшэһэн юм. Тэрэнь 1921 ондо хэблэгдээ һэн. Эрдэмтэд Б. Я. Владимирцов, Н. Я. Златкин, С. Д. Дылыков, В. Н. Маркелов болон бусадай бүтээлнүүд соо Монголой энэ үеын хүгжэлтэ тухай хэлэгдэнэн байдаг.

Тэрэ үедэ сэшэгдэһэн «Хитадай гадаадын харилсаануудай палатын суглуулбари», мүн «Халха Журам» гэжэ нэрлэгдэһэн номууд хуулида сэхэ хабаатай документнүүд болоно. Суглуулбари соонь 1709 оноо 1770 он хүртэтэр бэшэгдэһэн, Богдо-гэгээнэй, тэрэнэй правительствын абаһан хуулита шийдхэбэринүүд оруулагдаһан байдаг.

Манжуурай императорай зонхилжо байха үедэ баталан абтаһан бүхы документнүүд Бээжэндэхи гадаадын гүрэнүүдэй харилсаануудай палатаар Улласта хотодо байдаг сэрэгэй засаглагшада эльгэгдэһэн байһан юм. «Хитадай гадаадын харилсаануудай палатын суглуулбари» соонь Манжуурай империйн бүридэлдэ ородог монгол бүлэг зондо хабаатай тогтоолнууд болон хуулинууд оруулагдадаг байгаа. Тэрэ суглуулбари соо оруулагдаһан хуулинуудынь 1789 ондо түрүүшынхиеэ хэблэгдэһэн түүхэтэй. Нэмэлтэнүүдые оруулһан тус суглуулбари хоёрдохиёо 1818 ондо хэблэгдэһэн гээд оршуулагшад заана. Тэрээнһээ һүүлдэньше нэмэлтэнүүд оруулагдаһан байха гээд тухайлнабди.

«Монгол арадые мэдэлдээ абабашье, Манжуурай эзэмдэгшэд тэдэнэй социальна байгуулламжые ондоо болгоҮо шадаагүй юм» гээд академик Б. Я. Владимирцов бэшэһэн байдаг. Манжуурай императорай туһалагшанар монгол феодалнуудай хүсөөр монгол арадые мэдэлдээ оруулхабди гэжэ һанаһан байгаа. «Хитадай гадаадын харилсаануудай палатын суглуулбари» хадаа феодалнуудай үлүү булюу байдалые бэхижүүлхэ, монгол малшадай эрхэ сүлөөгүй байдалые тэрэл зандань үлөөхэ гэжэ оролдоһон документ болоно. Тус суглуулбари соо оруулагдаһан хуулини ёһоор ажалша малша арад зон өөрынгөө нөёд һайдта нилээд олон толгой малаа тушаадаг байһан гээшэ.

Мүнөө «Хитадай гадаадын харилсаануудай палатын суглуулбари» болон «Халха Журам» тухай хоорэхэ хүсэлэн байна. Яахадааб гэхэдэ, эдэ хоёр суглуулбари соо адлирхуу удхатай хуулинууд яһала олон. Хэдэ хэдэн бэрхэ шэнжэлэгшэд энээн тухай бэшэһэн юм. Жэшээлхэдэ, монголой эрдэмтэн Ш. Пүнцагдорж Шабинскын албан зургаанай (гүрэнэй зургаан гэжэ ойлгохо хэрэгтэй) гаргадаг шийдхэбэринүүд тэрэл газартаа үргэнөөр хэрэглэгдэдэг байгаа гэжэ бэшэнэ. Эрдэмтэн В. А. Рязановскийн тэмдэглэһэнэй ёһоор, «Халха Журам» эгээл үргэнөөр хэрэглэгдэдэг хуулинуудай нэгэн байһан юм.

Совет авторнуудай хэдэн бүтээлнүүд соо «Халха Журамай» бии болоһон түүхэ тухай хэлэгдэдэг. Тиин эрдэмтэн Н. Я. Златкин «1709 оноо хойшо тайжнууудай съезднүүд дээрэ Бээжэнэй правительствын түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар хуулинууд зүбшөн хэлсэгдэдэг байгаа. Тэдэ хуулинуудай суглуулбари «Халха Журам» гэжэ нэрэтэй болоһон юм. С. Д. Дылыковэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, «1709 оноо 1770 он хүртэтэрхи үе соо Түшээтэ хаанай, Цэцэн хаанай, Засагта хаанай зонхилжо байха үедэ монголой феодалнуудай ехэ съезднүүд дээрэ баталан абтадаг бүхы тол хуулинууд болон тогтоолнууд «Халха Журам» соо оруулагдаһан байдаг».

В. Н. Маркеловэй һанамжаар «Халха Журамда» оруулагдаһан хуулинууд засаг гаргалгын зургаануудаар баталан абтадаг байһан юм». Гэбэшье тус тайлбаринь тон зүб гэхын артагүй байна.

Манай һанахада, «Халха Журамые» хоёр талаһаань хаража үзэхэ хэрэгтэй: «Нэгэдэхэер, тэрэнь нүүдэл байдалтай хойто зүгэй монгол арадай уг заншал тухай мэдэсын үндэһэн һуури болодог, хоёрдохёор, хуули ёһоной үндэһэн һуури болодог байна. «Халха Журам» Монголой үргэн талада ажаһуудаг феодалнуудай ёһото хуули болоһон юм» гэжэ В. Я. Владимирцовай бэшэһэниинь тон зүб гэжэ һанахаар байдаг. «Монголой Арадай Республикын түүхэ» гэһэн монографи соо эрдэмтэд «Халха Журам» хадаа «хуулинуудай суглуулбари» гэжэ сэгнэнэ.

Богдо-гэгээнэй, тэрэнэй правительствын гаргадаг хуулинууд, мүн тэрэ үеын хүнүүдэй эрхэнүүд нилээд һонирхол үүсхэдэг байһаачинь ойлгосотой. Зүгоор тус асуудал эрдэмтэдэй бүтээлнүүд соо ёһотой һуурияа эзэлээгүй байнаар. Жэшээлхэдэ, «Монголой гүрэнэй хуулинуудые тогтоохо Зарлигые» Богдо-гэгээнэй хэзээшье баталһан саг мүнөө болотор тодорхойлогдоогүй байнаар. Зарим эрдэмтэд «Монголой хуулинуудай суглуулбари 1917 ондо, нүгөөдэ эрдэмтэдэй һанамжаар 1919 ондо гүрэнэй толгойлогшын Зарлигаар баталагдаһан гэжэ тоологдодог. Тус асуудалые В. Н. Маркелов тусхайтаар шэнжэлэн үзэһэн байбашье, тэдэ хуулинуудай хэзээшье баталан абтаһые мэдэхын аргагүй гээд мэдүүлнэ. Юундэ гэхэдэ, хуулинуудай баталан абтаһан ябадал хубисхалай урда тээхи үедэ гүрэнэй иноуса гээд тоологдодог байһан бшуу. Тингэбэшье Монголой гүрэнэй ба олониитын ажал ябуулагшадтай хөөрэлдэжэ, Монголой хуулинууд 1919 оноо урда тээхэнэ баталагдаһан гээд Маркелов оороо тоолоно. Эрдэмтэн Воллосовичой мэдээсэһэнэй ёһоор, «монголиууд өөрынгөө гэмтэдые Хитадай хуулинуудай үндэһөөр сүүдлэдэг байгаа юм» гэнэ. Тингэжэ бэшэхэдээ, «Хитадай гадаадын харилсаануудай палатын суглуулбарине» хараадаа абаһан байжа болоо.

Монголой хубисхалай урда тээхи үедэ баталан абтаһан хуулинууд эрдэмтэдэй анхаралые ехээр татадаг байһаар. Үнэхөөроошье, тус асуудал Монгол ороной түүхые шудалхада туйлай ехэ удха шанартай байна ха юм.

А. УЛЫМЖИЕВ,
юридическэ эрдэмэй кандидат.

Ханганга ямар бэ?

«ГАЛУУЕ» ДАХАҺАН «ТУРЛААГ»

Бүгэдэдэ мэдээжэ энэ сэсэн мэргэн үгын үргэлжэлэлые хүн бүхэн һанана ёһотой. Зүб. Гоё һайхан галууе дахажа; хаб хара турлааг уһанда орожо үхөө һэм шуу. Эгээл энэ ушартал адли хүн зоной ажаһуудалые хангадаг албан Россин Президентын «РСФСР-эй зоной ажаһуудалые хангадаг албанай предприятинуудта коммерциализаци нэбтэрүүлхэ тухай» гэһэн зарлигай һүүлээр һалажа һандараа гэхэдэ, ехэ алдуу үгы хаш. Тэрэ дурсагдаһан зарлигай тунхэглагдаһанһаа хойшо жэлһээ үлүү саг үнгэроод байна. Тиихэдэ тус документые ехээр шүүмжэлхээе, Б. Ельцинһээ ухаатайб гээд өөрыгоо дээгүүр абахаяа һанана-гүйб. Зарлигай зорилго яһала гоё һайхан, арад зоной хэрэглэмжые, янза бүрийн эрилтые гүйсэд һайнаар, дүүрэн хангадаг болохо албанние һалбаруулха гэһэн удхатай бэлэй, Харин энэнь бүруу һүгөө. Бодото байдал абажа харахада, ажаһуугшадай эрилтэ хангадаг комбинадууд, байшангууд мүнөөдөө зэдаржа, бутарие, һалбари бүхэн, жашээнь, зоной үһэ заһадаг, телевизор, холодильник заһабарилдаг, хубсаһа өёдог гэхэ мэтэ, амаараа предприятинууд болоожо, юридическэ талаһаа бэсэ даанхайнууд болоноой. Ингэжэ гансал зон, ажаһуугшад хохидожо эхилбэ. Нэгэдэхеэр, ямар нэгэ заһабарилын түлөө үнэ сэнмуна дэшэлөө. Эхэнэрэй үһэ заһаһанай түлөө—150 түхэриг, үмдэ оюуһанай түлөө—2.500 түхэриг, туталда таха хадууһанай түлөө—92 түхэриг гэхэ мэтэр. Саашадаа эдэ тоо үшөө ехэ болохо гээд хүлеэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, байрын арендэ түлбэри, эльшэ хүсэ хэрэглэһэнэй түлөө; запас частнуудай, эдэй сэнтүүдэй үдэрһөө үдэртэ ургажа байхадань, өөһэдөө арга хургала олохо болоһоҮ эдэ коллективүүд зоной эрилтэ хангалгын тарифуудые ехэ болгоно. Хоёрдохёор, эгээл шухала зарим хүдэлмэринүүд, эрилтэ хангалгын зарим албанууд үгы болошобо. Ингэжэ һоеы гуталь улладаг албан үгы болоо. Фотоаппарат, утюг заһабарилуулха гэбэл, хэрэгтэй, албан бэдержэ гүйцэнэй ямы—олохогүйт. Олзо ороҮгүй, гансал гарзатай байна эдэ хүдэлмэринүүд хэхээ болёо.

Колхоз, совхозэй зоной эрилтэ хангадаг комплексно пункт нээхэ гээшэ нютагай хүндые үргэлжэн ушар гээд урдань тоологдодог бэлэй. Хүдэлмэришэд заводойнгоо проходной нажууда нимэ пункт нээхые эрилтэ табидаг, шууялдадаг һэн. Мүнөө.... Хүдөө нютагуудта комплексно пунктнууд хаагдаа. Гэр байрыг түлөө түлбэри, транспортын гаргашанууд «бахалуурдажа», ами наһыень хаагаа бшуу. Олзо оршошье гэжэ байхагүй. Хүнэй парикмахерска ерээд, үнээ заһуулха гэхэдэнь, урдаһаань зуургаад түхэриг эрижэ байхадань, тэрэ үнөөхи хүдөөгэй хүмнай гараараа зангаад, «хүршэдөө хиргуулаа һаамни дээрэ» гэжэ досоогоо бүтүү һанаад ошохол даа. Томо һуурин, тосхонуудта байдал мүн лэ ахир. Орёо оньһон техникэ, радиоаппаратура заһабарилдаг албан ажалаа хурянхай —запас частнууд үгы. 1991 ондо комплексно 406 пункт хүдэлжэ байгаа, мүнөө гурбанайнь нэгэ хуби үгы болоо. Илангала Улаагтын, Мухар-Шэбэрэй, Тарбагатайн, Хойто-Байгалай районуудта Сайдал муу. Гутал, хубсаһаяа, холодильник гү, али угаабарини машина заһабарилха арга ороидоо олдохоёо болихонь гү? Зон яаха болоноб? Эдэ бүгэдэ амин хэрэгтэй бшуу. Хэн, ямар хүтэлбэрилхы эмхи зоной эрилтэ хангадаг албан туталь, ингалаа хүдөө зоной ажаһуудал, байдал тушаа һанаагаа табиха болоноб?

Республикын Хүн зоной эрилтэ хангалгын министерство үгы хэгдэнхэй, тэрэнэй орондо байгуулагдаһан «Бурятбытсоюз» үйлэдэбэрийн-коммерческэ «Искра» түб болоод, эмхидхэлэй, хүтэлбэрилгын жолоонуудые алдаа. Ажаһуугшадай эрилтэ хангалгын асуудалаар республикын Министрнүүдэй Советдэгшье, районуудай захиргаануудташье хэншье һонирхоногүй...

Мүнөө хадаа энэ һалбарида коммерциализаци, үмсэлэлгэ боложо дүүрэнтэжэ байна. «Бурятбытсоюз» үшөө үнгэрэгшэ жалдэ нимэ дурадхал оруулаа һэн: коммерциализаци үнгэргэхэдөө, районуудай олон албантай байшангуудые бүрин бүтэнөөр, нэгэн хүтэлбэритэйгөөр үлөөхэ, буталхагүй. Харин энээние хэншье анхараагүй. Ингэжэ олон жэжэ предприятинууд бии болоожо, директор, экономист, бухгалтер гэхэ мэтэн олон тушаалтад тус бүхэндэнь мүндэлжэ, хүтэлбэрилгын аппарат хороогүй, харин бүрн нэмээ. Эдэ ателье, мастерскойнуудай эзэд гарзатай ажалнуудые хэхэгүй (сондо хэрэгтайшье һаань), гансал олзо оршын түлөө шармайха гээд ажалаа эмхидхэнэ. Теэд адэние эзэмэлхэнь хүндэ. Юуб гэхэдэ, байрые эзэлһэнэй түлөө түлбэри угаа ехээр ургаа. Зарим предприятинууд багашаг, уйтахан байрануудта нүүхэ баатай болоно. Шэнэ эрхэ байдалда шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ, шэнэ түхэл янзануудые зохёохо тухай һанахааршье бэшэ, захил шанартайгаар, түргөөр бүтээхэ гээшэ хэлсээтэ болонхой.

Промышленна предприятинууд, колхоз, совхозууд комплексно пунктнуудые өөр дээрээ абажа, тэдхэжэ байлэ гэһэн манай дурадхал мүн лэ хин соностоод һалаа. Минин һанахада, зоной ажаһуудалые хангадаг албанай предприятинуудай үмсэлэгдоод байхада, хотын ба районуудай засаг баряашад ядуушаг байдалтай зондо таатай зарим тэды албангуудые байгуулха зэргэтэй. Тиимэ предприятинууд налогой, байра эзэлһэнэй түлөө түлбэриин талаар хүнгэлэлтэнүүдтэй байха ёһотой. Ингэжэ баян ба үгытэй зоной сервис, шэлэхэ, сасуулха арга олдохо һэн. Тэрэ турлаагайнгаа һабарта арһа, шүрбөһэ нэгэ бага үргуулаад, уһан дээрэ тогтожошье шададаг болгоод табиа һаанай, олонхи зоной байдал нимэ уйдхартай байхагүйл.

Л. ИНКИЖИНОВА,
үйлэдбэрийн-коммерческэ «Искра» түбэй директорэй орлогшо.

НЭМЭЛТЭ: Бүрлад Республикын Верховно Советдэ ба Министрнүүдэй Советдэ мүнөө дээрээ телеграмма ерэжэ, «Ажаһуудалай эрилтые хангадаг предприятинуудай ажал ябуулгые тогтуурнтай болгохо арга замууд тухай» асуудалаар Россин Федерацийн зарлаһан суглаандa хүтэлбэрилэгшэдые уриба. Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов, республикын Верховно Советэй Эдбараа хэрэглэмжын дэлгүүрэй асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ Б. С. Худугуев, «Искра» гэжэ үйлэдбэрийн-коммерческэ түбэй директор А. Ф. Гуслянинский гэгшэд тус суглаандa ошохо болоо. Ингэжэ түбөөө эхилжэ, ажаһуугшадай эрилтэнүүдые хангадаг албан һэргэжэ, нэгэ бага «тарилга» абажа, амидырха аалам?

СНГ: тобшо һонинууд

МИНСК

Беларусь Республикын Верховно Советэй X сесси һара шахуу хүдэлмэриеэ таһалдуулнаа аад, дахин эхилбэ.

Сессийн зүбшэн хэлсэлгээ табигдаһан 94 зүблэхэ зүйлэй 27-нинь үшөө хаража үзэгдөөгүй. Газарай эзэн байха эрхэ тухай, гүрэнэй зөөриие үмсэлхэ тухай, правительствын экономическа программа, бюджет, Конституцийн проект ба бусад асуудалнууд тэдэнэй тоодо ороно.

«Беларусь Республикада гүрэнэй зөөриие үмсэлхэ тухай» Хуулийн проектые хаража үзөөд, баталан абаһан байна. Газарта хабаатай зарим зүйлнүүд болоулагдаа. Газар тухай Хуулийн проектые зүбшэн хэлсэхэ үедэ энэ асуудалые хаража үзэхэ шидхэбэри абтаа. Үмсэлэгшэд дүримүүд гүрэнэй зөөриие үмсэлэ гаржуулха гурим шэнэ документ соо тодорхойлогдобо. Гүрэнэй гэр байра, предприятинууд, цехүүд, участогууд үмсэлэгдэхэ юм.

СТАВРОПОЛЬ

Хизаарай «хара» дэлгүүр дээрэ үмсэлэлгын чегүүдэй сэнгүүд горитойгоор нэмэжэ байнхай. Энэ томо хотодо үнэтэй сэнтэй саарһа худалдан абагшад ваучерай түлөө 10 мянган түхэриг дурадхадаг болоноой.

Нютагай зөөри болохо предприятинуудые худалдаха талаар энэ хотодо үнэгэргэдэһэн түрүүшын чекөөр аукционой һүүлдэ үмсэлэлгын чегүүдэй үнэ сэнгүүд нэмээ гээшэ гээд нютагай хэблэлэй тайлбари соо тэмдэглэгдэнэ.

Ставропольда аукцион үнэгэрэхын урда тээ «хара» дэлгүүр дээрэ үмсэлэлгын чегүүдэй үнэ сэн 4—6 мянган түхэриг байһан юм ха.

ТОЛЬЯТТИ

Россида тахялагай һабараар шадаал наа, мяханай ба янанай гурил хэдэг, үгышье наа, минин хаяжархидаг гэжэ дуулаад, Хитадай нэгэ фирмэ шуубуунай акционернэ «Тольяттинское» бүлгэмтэй хэлсээ баталһан юм. 100 тонно тахялаг, һабар Хитад эльгээгдэхэ болоноой. Валюгаар гү, али арадай хэрэглэмжын эд бараагаар түлбэриинь түлэхые хиталууд дурадханхай.

Түрүүшын нимэ продукци Хитад руу эльгээгдэнхэн. Тэндэ нимэ продукцяар амтатай эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлдэхэ юм ха. Нимэ ашаг олзотой хэлсээгээр урма зориг бадаржа, тахялагай толгой ба бусад үлөөдэнэ хайша худалдахаб гэжэ шубуушад бодомжолно.

БИРОБИДЖАН

Еврейн автономито областийн коммерческэ ба гүрэнэй худалдаа наймаанай эмхи зургаануудые хитад спиртээр хангагшад ехэ олзо доходоо алдахань хаш даа. Нютагай захиргаанай гулваагай захиралтаар нимэ архи худалдалга хоригдоо. Хямдашаг сэнтэй дээрэһээнь хүнүүдэй дуратайгаар худалдажа абадаг спиртээр хордожо үхэхэ ушарнууд эндэ олошороо юм.

Автономито областийн олзын хэрэг эрхилэгшэд хитад спирт ехээр асаржа нөөсэлэнхэй. Жэшээлбэл, Биробиджанай коммерческэ «Содружество» гэһэн гансахан нэгэдэл 360 тонно спирт асаранхай. Хүршэ Хэйлунцзян провинциһаа нимэ спирт үшөө эльгээгдэхээр хүлеэгдэнэ.

Областной захиргаанай шидхэбэрние дүүргэхэнь бэлэн бэшэ байха даа. Хонжоо наймаашад нимэ спиртые шоусаар худалдахые ороолдохо ааб-за.

УЛААН-ҮДЭ

Хубини транспорттай хүнүүдтэ худалдагдадаг түлишын сэнгүүдтэ заһабари оруулха шидхэбэри Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет абаа. Баталан абтаһан шидхэбэрнин ёһоор 1 литр бензиниэй сэн 1 түхэриг хахадаар — 2 түхэриг өөр хямда болоо.

Буряадай Республикын прокурор Александр Покацкий нимэ шидхэбэри абахыень урданай автономито республикын хүтэлбэрилэгшэдые баадхаа юм. Россин Элшэ хүсэнэй зарим зүйлнүүдэй сэнгүүдтэ хабаатай Россий Президентын Зарлиг бүдүүлигээр хязаргаруулагдана. Хубини транспорттай хүнүүд эндэ ямаршье хамаагүй. Зүгөөр сэнгүүдые хубилгаха тухай документ эзсагай зургаанай кабинедтэ мартагдашоо хаш. Энэ тогтоолой гарааһаар 7 хоногой үнгэрөөшье һаань, хубини транспорттай хүнүүдтэ АИ-93 түхэлэй 1 литр бензин 32 түхэриг өөр, А-76 түхэлэй 1 литр бензин 31 түхэриг өөр худалдагдаһан зандаа.

Ниитын эмхинүүдтэ

ДӨМЖЭХ УРЯАЛН

Манай республикы зон үсөөхэн лэ һ гээшэ ааб даа. Ат тябрийн — ноябрий Шэнэ жэлэй—Сагаа удаань Илалтын майн 9-нэй һайндэ тоодо оролсоно гэ

Мүнөө эдэб э тинууд, демократуу оёнэдыгөө тоологш засагай үедэ ямар мэн хэгдээгүй гээр тоолодогынь маа хухархаар ба вет арад 75 жэл да үнэн дээрээ амжалтануудые дэшье дөмжэхэгүй наа элирхэйлхэм

Орон доторна лэгдэжэ байна ска реформо тухай ажалшан арад э рүүлхэ, ядаруу болгохо зорилго, хонжоо наймаашд вам нээжэ үгэхэ рилгонь убайгүйгөө лэгдэжэ байна х

Тиимэһээ арад х микын һандаран х хые, хаанашье журам заршамгүй хаража байхадаа сагта, коммунистн гэжэл, этигэжэл жэ һананаб. Окт бисхал үнэн зүб һайхан зорилго бااһан тула бүхы хүн зондо һайшаг Гансал демократуу хы юумые худ зонние худал хуу тээшэ урлалаа б

Россин Коммун тинн мүнөө эхил ябуулые дөмжэхэ наб.

Д. ДМИТ
дайнай, ажалай

Нүхэр ту

ҮҮЛЗААД

ргуулида һуража яба хойшо нүхэсэһэн Яко аа сүлөө саг арай гэжэ намдаа ерэхэдэнь, ма арнь Смолиной нэрэм гудамжаар аалиханаар лхэ дуратай зомби. ье дүтэ, даншье түрэл жа гэшэ ха даа—жа ье хубилалтануудыень та обёржохидогби лдэжэ байна олоһон т убилалтануудная сэдь ерхэнэймнай өөрһөө айхаһаа гадна өдир на гэшэймнай табигдаһан хэн болодог юм. гэтэ 1944 оной янгина үйтэншье һаа, нарат г удэрые һанажархиба Хасарнуудаа жабарта шэмхүүлэншье наа, улида эрхэ бэшэ хүрэ эһэмнай, дүнэн градус н болоо гээд, хэшээл ай хойшолуулагдашоод, ули соомнай айхабтар хон-жэн байба. Энэ намтай хамта һурадаг Михеев ябаһан байгаа. ябаһан хоёр һуулөө, тэбхэр дүнэн жэл бодай вождь байһан хойно уулзаа һэмди, хүрэтэрөө хэмнайшье ивна түхэлөө алдаагүй. он дээрэ ябаһаар бай олинной нэрэмжэтэ гу ын хоёр дабхар модон класс соогоо булта ой дуратай Фред Шу ажаһуудаг бэлэй. Хү омо бэетэй, һайхан һа энэ нүхэрнай эрхим смен, бараг һурагша н юм. Эжыгээ наһа аһанай һүүлээр Улаан ерээгүй һэн. Харин Шулуновтой эзэгэ үндэр фундаментай н гэр соохоно баһа н һурадаг Володя Сафюм бээз. ай байха. Баабайнь аа бусахадаа, Володи кордеон асарһан бай Аккордеоноо тэбэриһэн ия уран һайханай наа аралгаһаа таһардаггүй. жэ олоной дунда ябаа е наа, математикаараа ннаамнай бэрхэ бэлэй. дэ тэрэмнай полковни эрэ эзргэтэй болоһон Володиноо холо бэшэхэ ийтэ Севастьянов, үшөө ь Олег Ершов ажа Эдир һанаһиргаа. улиннигаа эдэ нүхэдтэй хадаа, ямар схээр ба ар гээшэбиб? Хэншье эгүйл даа. Эндэ дур ан тэрэ үеын гэрнүүд ямар һонин хуби заяа ямар һайхан сэдьхэл хибүүд — ажаһууһан ь эрхим мэргэжэлтэд д болоожо, ажабайда хөёжо шадаһан байна Эдэхэн гэрнүүдые ншье харахадамнай, тэ ымнай нүхэдые һануу-

ЮУМЭ

авда» газетын үни хээ Поезд идет на Восток- дэ гараһан тон шухал улангүй байха аргам үү материалнууд үшөө гэжэ, би хори гаран -эй Дотоодын хэрэгүүд галаар управлениде хэ асуудалнуудые шид оноо хамгаалгын дайнда даннаалхы ябуулгануу а, эдэ алдаб нүүлэй жэлнүүдтэ мин ябуулгаа һэн. Энэ хүд болон СССР-эй Гүрэ тусхай албануудтай ябуулагдадаг байһан г поезд идет на Восток» р дохон статьянуудые «Х гэһэн наигин урнае бэд оруулагдаһан ехэ хуб дайнда хабаадагшадта, тэрэшэлэн тэдэнние унэ һайхан мэдэрэл түрүүл аб. Гэхэтэй хамта, «Н соо тэрэ дайнда хабаа налистнууд, тэдэнэй г н

Нүхэр тухай үгэ

…УЛЗААД ТАРАХАДАМ, УРМАТАЙЛ БАЙГША

…ургуулида hураха яба… а хойно нүхэсэhэн Яко… гаа сүлөө саг арай гэжэ …д намдаа ерэхэдэнь, ма… арнь Смолиной нэрэм… гудамжаар аалиханаар …элхэ дуратай зомди. …ные дүтэ, даншье түрэл …мжа гээшэ ха даа—жаа… ные хубилалтануудыень …ата обзоржорхидогбди. …лдэжэ байжа олоhон тэ… хубилалтануудыгаа сэдь… эурхэнэймнай оборhоо …ан бахархалтай холбоо… байхаhаа гадна эдир на… тээшэмнай табигдаhан …ахэн болодог юм.

…ргэтэ 1944 оной янгина… хүйтэншье hаа, нарата …эг үдэрые hанажархиба… Хасаруудаа жабарта …шэмхүүлээшье hаа, …уулида эрхэ бэшэ хүрэ… рэhэмнай, дүшэн градус …эн болоо гээд, хэшээл… шай хойшолуулагдашоод, …уули соомнай айхабтар …н, хон-жэн байба. Энэ …намтай хамта hурадаг …а Михеев ябаhан байгаа. …жэ ябаhан хоёр hүүл… табхэр дүшэн жэл бо… хойно уулзаа hэмдн. хүрэтэроо хэмнайшье …тивна түхэлөө алдаагүй. …нон дээрэ ябаhаар бай… ди даа.

…молиной нэрэмжэтэ гу… жын хоёр дабхар модон …е класс соогоо булта… най дуратай Фред Шу… ажаhуудаг бэлэй. Ү… томо бэетэй, hайхан hа… ай энэ нүхэрнай эрхим …тсмен, барагт hурагша …ан юм. Эжыншгээ наha …шаhанай hүүлээр Улаан… ерэгүй hэн. Харин …ардаг Володя Саф… внай байха. Баабайнь …hаа бусахадаа, Володи…ккордеон асарhан бай… Аккордеоноо тэбэрилэн …ли уран hайханай наа… харалгаhаа таhардаггүй, …лжэ олоной дунда яба… ье hаа, математикаараа …анhаамнай бэрхэ бэлэй. …дэ тэрэмнай нолковни… нэрэ эзргэтэй болоhон …Володиноо холо бэшэхэ… Витя Севастьянов, үшоо …ань Олег Ершов ажа… а. Эдир наhанайнгаа, …уулинигаа адэ нүхэдтэй …ахадаа, ямар ехээр ба… адаг гэшэбиб?! Хэншье …хогүйл даа. Эндэ дур… аhан тэрэ үеый гэрнүүд …ямар hонин хуби заяа… ямар hайхан сэдьхэл… үхибүүд — ажаhуурhан, …дэнь архим мэргэжэлтэд, …уд болоко, ажабайда… зохёоно шадаhан байна …б, Эдээхэн гэрнүүдые …онше харахадамнай, тэ… үсымнай нүхэдые hанууг…

…ой доторнай …лэгдэжэ байнан эж… ска реформо тухай …ажалшан арад зоно… рүүлхэ, ядаруу …болгохо зорилго, эл… хонжоо наймаашад… зам нээжэ үгэхэ …рилгонь убайгүйгоор …лэгдэжэ байна ха …

Тиимэhээ арад зо… микын hандаран уна… хые, хаанашье …журам заршамгүй …харагка байхадаа …сагта, коммунистнуу… гэжэл, этигэжэл …жэ hананаб. Октябр… бисхал үнэн зүбтэ… hайхан зорилго …биhан тула бүхы …хүн зондо hайшаагаа… Гансал демократууд… хы юумые …зонине худал хуург… тээшэ урлалаа бишэ…

Россин Коммунис… тиин мүнөө эхилэ… ябуулгые дэмжэхые… наб.

Д. ДМИТР…
дайнай, ажалай ве…

Корейн дайнда хабаадагшадай анхаралда

ЮУМЭ НЮУДАГНАЙ ЭНДЭ ЗЭМЭТЭЙ

«Правда» газетын үнэ хөзөэнэй уншагша байhан тула- «Поезд идет на Восток» гэhэн нинтэ гаршаг доро тэдэ гараhан тон шухала статьянуудта анхаралаа …дуулангүй байха аргам үгы байгаа юм.

…ө материалнууд үшоо юундэ hонирхолыемни та… гэхэдэ, би хори гаран жэлэй туршада РСФСР—…Р-ай Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын кадрнуу- талаар управлениде хүдэлhэн, алба хэлгын хуули …ой асуудалнуудые шинджэлсэдэг байhан хүм. Эсэ- …роноо хамгаалгын дайнда, СССР-ые хамгаалха та- …даншалхы ябуулгануудта хабаадагшадые тодо- …аха, …лдэб хүнгэлэлтэнүүдые үгэхэ хэрэ- …hүүлэй жэлнүүдтэ минии тушаалай уялгануудта …ог байгаа hэн. Энэ хүдэлмэри Оборонын министер- …и болон СССР-ай Гүрэнэй ашуулгүйе сахиха коми- …й тусхай албануудтай саг үргэлжын харилсаатай- …ябуулагдадаг байhан гээшэ.

«Поезд идет на Восток» гэжэ нинтэ гаршаг доро то- …гдоhон статьянуудые «Хэншье, юуншье мартагдаа- …гэhэн нангин үрнае бодото дээрэнь бэелүүлхэ яба- …а оруулгадаhан ехэ хубита гэжэ би тоолоноб. Ко- …дайнда хабаадагшадта, тэдэнэй гэр бүлынхидтэ, …тэрэшэлэн тэдэнние уншаhан бүхы хүнүүдтэ ямар …hайхан мэдэрэл түрүүлхэб гэжэ үридшалан ту- …наб. Гэхэтэй хамта, «Интернационалисты» гэhэн …ня соо тэрэ дайнда хабаадагшад—патриотууд, интер- …ационалистнууд, тэдэнэй гэр бүлын гэшүүд дайнай …эдэнэй hүүлээр ямар тааруугүй, бэшэнтэй адли бэ- …рхэ байдалда ороо hэм гэжэ хэлэгдэнэ.

…мерикан-Корейн дайнда хабаадагшадта, тэдэнэй гэр …ын гэшүүдтэ тон ехэ удха шанартай зарим тэды …рхойлолтонуудые эндэ хэлые хүсэнэб. Сэрэгшэ-ин- …ационалистын үндэр уллгые үнэн сахаэр дүүргэhэн …тэй хүндэ хүндэр байдалда ороhон тухай «Интер- …ационалисты» гэhэн статья соо бэшэгдэhэн үгэнүүд …ба би хэлэнэб.

…ни дээрээ юун болооб? Гол шалтагаан гэхэдэ, үн- …ин жэлнүүдтэ энэ асуудал даншье hаа ехэ нюуса …а ха юм. «Правдын» мүнөөнэй статьянуудта тэрэ са- …нюуса юумэнүүдые нэгэжэ үгэнэ. Офицернүүд, пра- …порщикууд, мичманүүд …он болзорhоо үлүү сэрэгэй …хэгшэдтэ, тэдэнэй гэр бүлынхидтэ пенси үгэхэ ту- …хай Дүрим бии юм. СССР-ые хамгаалха талаар дай- …шалхы ябуулгануудта 64-дэхи истребительнэ авиацион- …ю корпусой хабаадаhан тухай, тэндэ алба хэгшэдтэ …хүнгэлэлтэтэй пенси тогтоохоо, олон жэлдэ алба хэ- …hэн жэлнүүдэйнь тоодо албанай нэгэ hарые гурбан hа- …рада тоолохо тухай тус Дүримэй тусхай хабсаргалта соо хэлэгдэнхэй байха. Энэ дайнда хабаадаhан тухай үнэмшэлгэ Оборонын министерствын Түбэй архивай (142100. г .Подольск, Московской области, Варшавское шоссе, дом 9-а) справкаар үгтэжэ болохо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда болон СССР-ые хамгаалха талаар бусад дайшалхы операциннуудта хабаадагшад тухай справка бэлдэжэ байхадаа би Оборонын министерствын Түбэй финансова управлениде хандаhан хүм. Тинхэдэмни 1950—1953 онуудай Корейн дайнай үедэ дайшалхы ябуулгануудта совет сэрэгшэдэй хабаадалга хадаа СССР-ые хамгаалха талаар дайшалхы операциннуудта хабаадагшад гэжэ тусхайта ehоор тайлбарилжа үгэhэн юм. Дайшалхы ябуулгануудта хабаадаhан гэжэ тогтоогдоhон гүримаар батадхагдаад байгаа hаань, нимэ үнэмшэлгэнүүд барюулагдаха, хүнгэлэлтэнүүд үгтэхэ ehотой.

Үнгэрhэн жэлэй декабриин 14-дэ би үшөө дахин Оборонын министерствын Түбэй финансова управлениде ошожо, хөөрэлдэхэдэм, дээрэ хэлэгдэhэн юумэн хуу эзуб гэжэ батадхаа бэлэй. Хүн бүхэнэй албанай хэрэгэй архивта байгаа hаань, военкомадуд дайнда хабаадагшын үнэмшэлгэ үгэхэ ehотой гэжэ намда тинхэдэ ойлгуулаа hэн.

Корейн дайнда хабаадагшадай хуули ehоной байдал тухай эдэ мэдээсэлнүүд тэдээндэ, тэдэнэй гэр бүлын гэшүүдтэ мэдээжэ байха ушартай гэжэ hананаб.

Э. ЧЕРНЯВСКИЙ.
(«Правда» газетэhээ абтаба).

Москва хото.

РЕДАКЦИhАА: Тэрэ Корейн дайнда манай республикаhаа олон сэрэгшэд хабаадаhан байна бшуу. Ямар нэгэн шалтагаанаар нимэ үнэмшэлгэеэ абажа шадаагүй хүнүүдтэ туhа болохо аа гү гэжэ hанаhандаа, энэ статья бидэ толилбобди.

БУРЯАД ДИАЛЕКТНҮҮДЭЙ ХООРОНДОО ХАБААТАЙ ҮГЭНҮҮД

3. ГУТАЛ, ХУБСАhАН ГЭХЭ МЭТЫН ЮУМЭНҮҮДЭЙ НЭРЭ

Үргэлжэлэл.

ПЛАТИ

Баруун буряадуудай хэлээр

Нижнеудинскын — блүүзэ, плаати.

Алайр—Үнгын, Ахын — булуузэ.

Түнхэнэй, Захааминай — самса.

Боохоной — бүлүүзэ (булуузэ).

Эхирэд—Булгадай — халдай (халдайха).

Качугай—сарпаан.

Ойхоной—сарпаан, урбаати, ута урбаахи, палаати.

Баргажанай—палаати, ута урваахи.

Байгал-Хударын — плаатти.

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Загарайн, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Шаргалжанай, Хойто-Сэлэнгын—палаати (плаати).

Яруунын—палаати, морин самса.

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай, Алтайн ашабгадай, хамнигануудай—палаати (плаадти, палаадтиг). Сэлэнгын аймагай Ехэ Цагаан гэжэ нютагта—палаати, морин цамца.

Сартуулнуудай — палаати, Зэдын аймагай Цагаан-Нуур гэжэ нютагта—цамца, морин цамца, урто цамца.

ХАЛААhАН

Баруун буряадуудай хэлээр

Нижнеудинскын—заплаатка (хаа-яа: калаадаhан).

Алайр-Үнгын — хадхааса (хадхаса).

Түнхэнэй, Ахын—халаа-hан.

Захааминай — халааhа.

Боохоной—хадхаасаг (хадхааса).

Эхирэд-Булгадай — хадхааса.

Качугай—хадхааса, хадхаса.

Ойхоной — хадхааса, хадхасаа.

Баргажанай — халаадуу-hан (халаадуhун, халаадуун).

Байгал-Хударын — заплаатха (заплаатка).

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Яруунын, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Агын —халааhан.

Бэшүүрэй ашабгадай — нүхөөhэ, Шаргалжанай—хүхөөhэ, халааhан,

Хойто-Сэлэнгын — нүхөө, нүхөөhэ, халааha (Хурамхааанда—халааhан).

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай, сартуулнуудай;—нүхөос.

Алтайн ашабгадай — нөхөөhэ.

Хамнигануудай — нүкөөhэ.

ГУТАЛАЙ ХОНШООР

Баруун буряадуудай хэлээр

Нижнеудинскын — үльмэ (үльмо).

Алайр-Үнгын—хушуун.

Түнхэнэй, Ахын, Качугай —тангалай.

Захааминай — хашааha (гутали хашааha).

Боохоной—хабхаг, хашааhан.

Эхирэд-Булгадай, Баргажанай—хашааhан.

Ойхоной—хабхаг, хашааhан, тангалай.

Байгал-Хударын — передаа, пеэрдэ.

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Яруунын — хоншоор.

Загарайн—хоншоор, пирдаа, сараг, хабхаг.

Агын—сараг, хоншоор.

Бэшүүрэй буряадуудай — пеэрдэ.

Бэшүүрэй ашабгадай — пиридаа.

Мухар-Шэбэрэй — пирдаа, сараг.

Шаргалжанай—хамар.

Хойто-Сэлэнгын — хабхаг, хоншоор, хашааha, пирдаа.

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай — гутолы хамар, хушуу, хоншоор.

Алтайн ашабгадай—хамар, хабхаг.

Сартуулнуудай — хоншоор.

Хамнигануудай — кошуу, үлмин.

Бэhэлиг

Баруун буряадуудай

Нижнеудинскын — орёогдоhон (орёодогон).

Алайр-Үнгын — орёодоhон (оройдоhон).

Түнхэнэй — холёошха.

Ахын—орёодоhон (орёогдоhон).

Захааминай — бэhэлиг.

Боохоной — оройдоhон (орёодэhэн).

Эхирэд-Булгадай — хольсоог (холсоог).

Качугай—бэhэлиг, орёодэhэн.

Ойхоной—хольсоо.

Баргажанай — бульдируу (больдируу).

Байгал-Хударын — хольсоог.

Зүүн буряадуудай

Хоринин — бэhэлиг (бэhэлэг).

Яруунын—бэhэлиг (биhэлэг, бэhэлиг).

Загарайн—бэhэлиг (биhэлэг).

Агын—биhэлэг.

Мухар-Шэбэрэй — бэhэлиг.

Бэшүүрэй ашабгадай — биhалаг.

Шаргалжанай — бислаг, бислэг.

Хойто-Сэлэнгын — хольцоо (хольсоо).

Хурамша гэжэ нютагта хольсоо, бэhэлиг гэнэ.

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай —бислаг, холцоо (хольсоо).

Алтайн ашабгадай, сартуулнуудай бислаг.

Хамнигануудай — билисүг (бэлисүг).

hИНХЭ

Баруун буряадуудай хэлээр

Нижнеудинскын, Байгал-Хударын—ээмэг.

Алайр-Үнгын—ээмэг, hинхэ.

Түнхэнэй, Ахын, Захааминай. Эхирэд-Булгадай, Качугай, Ойхоной, Баргажанай—hинхэ

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Яруунын, Загарайн, Агын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Шаргалжанай —hинхэ.

Хойто-Сэлэнгын — hинхэ, зарим нютагуудта синхэ (Жаргаланта, hүтэйдэ).

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай, сартуулнуудай—сынхэ, синхэ.

Алтайн ашабгадай— hинхэ.

Хамнигануудай — сынкэ (сынку).

4. ЗЭР ЗЭМСЭГТЭ ХАБААТАЙ ҮГЭНҮҮД

ТҮЛЕЭНЭЙ hҮХЭ

Баруун буряадуудай хэлээр

Нижнеудинскын— калуун (колуун)

Алайр-Үнгыц—соомор hүхэ (шоомор hүхэ), калуун

Ахын —түлеэни hүхэ.

Боохоной—сорбогой hүхэ, колуун

Эхирэд-Булгадай — сонхор hүхэ (сонхор hөхэ)

Качугай — согодо hүхэ, собогой hүхэ, түлеэни hүхэ

Ойхоной —сонхой hүхэ, яла hүхэ, түлеэни hүхэ, колуун

Байгал-Хударын — колуун

Зүүн буряадуудай

Хоринин— түлеэнэй hүхэ

Загарайн —собхоо hүхэ, түлеэнэй hүхэ

Агын—калуун

Мухар-Шэбэрэй — соово hүхэ, собхо hүхэ

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай — цемхор сүхэ, түлеэны сүхэ, түлеэ хагалдаг сүхэ («будүүн, шаантаг шэньди»), колуун, түпницэн сүхэ

Алтайн ашабгадай— түлеэнэй hүхэ, мохоо hүхэ, сомхор hүхэ (хаа-яа: калуун)

Сартуулнуудай — түлеэ хагалдаг сүхэ, заримдаа: калуун («болдогор; шаджан хагалдаг»), колуун

ДАРХАНАЙ hҮХЭ

Баруун буряадуудай

Нижнеудинскын — курсу hүкү

Алайр-Үнгын— тарбагай hүхэ, тармуур hүхэ

Түнхэнэй— тэрбэгэр hүхэ

Ахын—урни hүхэ, хурса hүхэ

Боохоной, Эхирэд-Булгадай— тарбагай hүхэ

Ойхоной— тарбагай hүхэ, модни hүхэ

Баргажанай— урнай hүхэ, хурса hүхэ, нимгэн hүхэ

Байгал-Хударын — плоотни hүхэ

Зүүн буряадуудай

Хоринин—дарханай hүхэ

Загарайн— тарваа hүхэ, хурса hүхэ, дарханай hүхэ

Мухар-Шэбэрэй— сарваа hүхэ

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай — дарханы сүхэ (дархалдаг сүхэ, дархан сүхэ), хурца сүхэ, миркаан сүхэ, нимэгкэн сүхэ, хальман сүхэ (Ташар нютагта: сарвагай hүхэ).

Алтайн ашабгадай— дархан hүхэ

Сартуулнуудай— дзаа сүхэ, уранай сүхэ, нэгэ гарай сүхэ. (Дарханай томо hүхые эндэхин американ сүхэ гэнэ.—**Ц. Б.**).

ХАРУУЛ

Баруун буряадуудай

Нижнеудинскын — стрүүжэ (эстрүүжэ, үстрүүжэ), охорхон стрүүжэ

Түнхэнэй— шударга, харуул

Ахын—эстрүүжэ, бага эстрүүжэ

Захааминай—харуул

Боохоной— стрүүжэ, шударга, охорхон шударга

Эхирэд-Булгадай —стрүүжэ, шударга

Качугай, Баргажанай — харуур

Ойхоной—урбаанка

Байгал-Хударын — стрүүжэ (стэрүүже)

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Загарайн, Агын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Шаргалжанай—харуул

Яруунын—оодон харуул

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай —харуул, урбаанха (урбааног)

Алтайн ашабгадай— харуул, урваанаг

Сартуулнуудай—харуул

ГАР ХЮРӨӨ

Баруун буряадуудай хэлээр

Нижнеудинскын — ножообкэ

Алайр-Үнгын — ножообка

Ахын—гар хюрөө (гари хюрөө)

Захааминай— ножоовко, ножоолха

Эхирэд-Булгадай — ножообха

Баргажанай — гара хюрээ (гар хюрөө, гар хүрөө)

Байгал-Хударын — ножоовко гара хүрээ

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Яруунын, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй — гар хюрөө

Шаргалжанай — гарай хүрөө.

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай — хутаган хюрөө, ножоовко (ножоовхо), гары хюрөө

Алтайн ашабгадай— сартуулнуудай—ножоовко

Хамнигануудай — гар кироо

ХҮЛТЭИ МОДОН

Баруун буряадуудай хэлээр

Нижнеудинскын — күлэтэ модон

Алайр-Үнгын — эскаама (асхаама)

Ахын—остоноог (осноог), холоодхо, түлеэ таарьха холоодхо

Захааминай — асхамеэтха

Боохоной—хоозли

Эхирэд-Булгадай — асхаама

Качугай — асхаама, түлеэни асхаама

Баргажанай — аскаама (асхаама), дүндэй, талхибша, дэрэ модон, гатаhуун

Байгал-Хударын — түлеэ хүрээдэхэ станоог, скаама

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Бэшүүрэй буряадуудай— хүлтэй модон

Загарайн— түлеэнэй саха, хүлтэй модон

Бэшүүрэй ашабгадай — скаамджа

Мухар-Шэбэрэй — остоноог, хүлтэй модон, аскаама

Шаргалжанай—казлаа

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай —эскаам (асхаам, скаама), стамеэткэ, коозол, дэрэ, тэйеэ… дэрэ

Алтайн ашабгадай— салаатай модо, хүлтэй модо, остоноог

Сартуулнуудай — эскаам (аскаам, эскаама)

ГУБШУУР

Баруун буряадуудай

Нижнеудинскын — эздкэ (зүдкэ)

Алайр-Үнгын, Ахын, Боохоной, Эхирэд-Булгадай — зүдхэ

Ойхоной, Баргажанай — губшуур

Байгал-Хударын — гушуур (губшуур)

Зүүн буряадуудай

Хоринин, Яруунын, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй гэхэ мэтэ—губшуур

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай — губчуур, неэвэд

Алтайн ашабгадай— губчуур, губшуур

Сартуулнуудай, хамнигануудай—губшуур

ГҮЛЬМЭ

Баруун буряадуудай

Нижнеудинскын, Алайр-Үнгын, Түнхэнэй, Ахын, Боохоной—гүльмэ

Ойхоной—сээти

Баргажанай, Байгал-Хударын—гүльмэ, гүлимэ.

Зүүн буряадуудай

Яруунын—гүльмэ (загаhа баридаг энэ хэрэгсэлые Хоринин, Загарайн, Агын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Шаргалжанай буряадууд хэрэглэдэггүй, тиимэhээ тэрэнэй нэрыень мэдэдэггүй байна.—**Ц. Б.**)

Урда буряадуудай

Цонгоолнуудай — сеть, губшуур, гүльмэ

Алтайн ашабгадай — сеэткэ (сээткэ).

Цырендаша БУДАЕВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор.

(Үргэлжэлэлынь хожом гаха).

ИТАР-ТАСС: Түби дэлхэй мүнөөдэр

БОНН.

Мүнөө үедэ Германи Япон гэр бусад гүрэнүүдтэ мүнгэлэгдэн бүрь hалхи… олондо мэдээжэ бу… предприятиэ гэжэ …дог байhан. hүүг… жэлэй туршада тү… ятида арадай үрг… лэмжын эд бараа… далай орео оньhон …гэнүүд ехээр б… республикаhаа гаг… лагдана. Сэрэгэй …рэгсэлнүүдые гар… hан нэгэдэлэй эж… байдал урданайхи …зандаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: …харилсааануудай та… нер И. Байдановт… гоо продукцие …байна.

ИТАР—Т… гансал Японой булидаг фотоаппарат. 385 миллиард долларой зөөринь харинн гүрэнүүдтэ юм ха.

Германи ба Япон гүрэнүүдэй баяжажа байхада, США үри шэрдэ улам ехээр ороно. 1991 оной эсэстэ США-гай гадаадын ороноудта бусаахы зэргэтэй үри шэринь 360 миллиард доллар болоhон байгаа.

ТОКИО.

1993 оной эхээр Россин гадаадын үри шэрнин хэмжээн 75,8 миллиард американ доллар болоhон байна. Хоер ороной хоорондохи худалдаа наймаанай ба экономическа харилсаанай асуудалнуудаар Токиодо болоо үнгэрhэн хоер гүрэнэй түлөөлөгшэдэй түрүүлнин уулзалгын hүүлээр ИТАР—ТАСС-ай корреспондентдэ нимэ тоонуудые мэдээсэhэн байгаа.

Гадаадын үри шэрние түлохын тулада Росси 1992 ондо 16,6 миллиард доллар hомолоо юм гээд Россин делегаци мэдээсээ юм ха.

Германи ба Япон гүрэнүүдэй баяжажа байхада, США үри шэрдэ улам ехээр ороно. 1991 оной эсэстэ США-гай гадаадын ороноудта бусаахы зэргэтэй үри шэринь 360 миллиард доллар болоhон байгаа.

ТОКИО.

1993 оной эхээр Россин гадаадын үри шэрнин хэмжээн 75,8 миллиард американ доллар болоhон байна. Хоер ороной хоорондохи худалдаа наймаанай ба экономическа харилсаанай асуудалнуудаар Токиодо болоо үнгэрhэн хоер гүрэнэй түлөөлөгшэдэй түрүүлнин уулзалгын hүүлээр ИТАР—ТАСС-ай корреспондентдэ нимэ тоонуудые мэдээсэhэн байгаа.

Гадаадын үри шэрние түлохын тулада Росси 1992 ондо 16,6 миллиард доллар hомолоо юм гээд Россин делегаци мэдээсээ юм ха.

Россин Федерациг жэл бүри зээлээр абаhан үриеэ бусаахын тула ехэ хэмжээнэй мүнгэншье hомолхо аргатай байгаал даа гээд шэнжэлэгшэд заана. Тингэхэ болоо hаань, Россин гадаадын ороноудта эд бараа худалдажа абаhан бүхы валютань гадаадын үри шэридэ үгтэжэхэ, ороондоо эгээл хэрэгтэй эд бараа гадаадын ороноудhаа худалдажа абаха валюта үлэхэгүй бшуу.

Россин Федерацида болон урданай СССР-тэ мүнгэн зөөри зээлээр үгэhэн ороноудай дундаhаа Германи, Италин ба Францинин hүүлээр Япон дүрбэдэхи hуури зээлдэг байна.

ПЕКИН.

Үнгэрhэн жэлдэ Хитадай гадаадын худалдаа наймаадай хэмжээн 165,63 миллиард долларто хүрэжэ, 1991 онойхитой сасуулхада, 22,1 процент нэмэбэ. Гадаадын ороноудта худалдагдаг продукциин эзэн ехэ хубинь промышленна продукци болоно гэхэ гү, али 79,9 процент болоно. Хитадай ба гадаадын ороноудай журналистнуудта зорюулжа, эмхидхэгдэhэн пресс-конференци дээрэ КНР-ай Гадаадын экономическа харилсаанай ба гадаадын худалдаа наймаанай министерствын түлөөлөгшэ Чжау Цзе энэн тухай мэдүүлээ бэлэй.

Хитадай экономикодо гадаадын ороноудай түлөөлөгшэдэй мүнгэ hомолхо ябадал хараа байса дээшэлжэ, 58 миллиард долларто хүрөө юм ха. Гадаадын ороноудай түрүү технологи худалдажа абаха, тэрэшэлэн техническэ ба экономическа проектнүүдые бэелүүлхэ талаар олон тоото хэлсээнүүдтэ гар табигдаа hэн.

Үнгэрhэн жэлэй эсэстэ 120 ороноудта Хитадай мүнгэн зөорние хабаадуулалсаhан 2 мянга гаран элдэб предприятиэ байгуулгадаhан байна. Хитад гүрэн 2 миллиард долларой мүнгэ hомолоо. Гадаадын худалдаа наймаан яагаад нимэ эрэлтэй гэжэ hанаhандаа, энэ статья бидэ толилбобди.

Үнгэрhэн жэлэй эсэстэ 120 ороноудта Хитадай мүнгэн зөорние хабаадуулалсаhан 2 мянга гаран элдэб предприятиэ байгуулгадаhан байна. Хитад гүрэн 2 миллиард долларой мүнгэ hомолоо. Гадаадын худалдаа наймаан яагаад нимэ эрэлтэй гэжэ hанаhандаа, энэ статья бидэ толилбобди.

Россин Президентын албанай хэрэгээр манай орондо ерэлгэнь шэнэ түлхисэ болохо аабза» гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

ГААГА.

ООН-до түлөөлэгдөөгүй арадуудай эмхи 1991 ондо байгуулагдаhан гээшэ ааб даа. Тэрэнэй гурбадахи генеральна ассамблей дээрэ хэдэн тогтоолнуудтай баталан абтаhан, хүтэлбэрилхы зургаануудтай hунгагдаhан байгаа, 60 шахуу делегаци, тэрэ тоодо Крымэй татаарнуудай, Урда ба Хойто-Осетинин, Абхазинин, Саха (Яхад) ба Марий Эл Республикануудай түлөөлөгшэд хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадаа hэн. Арадуудайнгаа hуудал байдал тухай мэдээсэлнүүдые хуралдаанда хабаадагшад халан абалсаhан, арадуудай өөhэдынгөө байдалые өөhэдөө тодорхойлхо эрхэ тухай асуудалые тусхай сесси дээрэ зүбшөн хэлсэhэн, эмхинтэй нүүдые хараалhан байгаа.

ТОКИО.

Февралиин гурбадахи арбан хоногто Россин, Хитадай Арадай Республикын ба Урда-Корейн студентнэрэй хабаадалгатай хуралдаае үнгэргэхөөр Япон гүрэн түсэблэжэ байнхай. Эдэ дүрбэн гүрэнүүдэй хоорондоо залуушуулай делегацинуудые андалдан абалсаха ябадалда эхи табигдаха бээ гэжэ Токиодо найдана гээд «Иомиури» газетэ мэдээсэнэ. Эдэ студентнэрэй Япондо хоёр долоон хоногто байхадань, Токиодо болон ороной бусад хоёр городуудта улаасхоорондоо хэдэн симпозиумууд үнгэргэдэхэ байна.

БЕЛАРУСЬ.

«Белвар» гэжэ үнэгэдэл бүри hалхи… олондо мэдээжэ бу… предприятиэ гэжэ …дог байhан. hүүг… жэлэй туршада тү… ятида арадай үрг… лэмжын эд бараа… далай орео оньhон …гэнүүд ехээр б… республикаhаа гаг… лагдана. Сэрэгэй …рэгсэлнүүдые гар… hан нэгэдэлэй эж… байдал урданайхи …зандаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: …харилсааануудай та… нер И. Байдановт… гоо продукцие …байна.

ИТАР—Т… гансал Японой булидаг фотоаппарат. 385 миллиард долларой зөөринь харинн гүрэнүүдтэ юм ха.

Соёлой һонин

«БАЙГАЛАЙХИДАЙ» БАЯР, НААДАН ГОЁ ДАА!

Алтан ойгоо һүр жабхалантайгаар тэмдэглэһэн Буряадай Гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин артистнуудай гала-концерт түрэл арадайнгаа искусствые харуулжа байдаг уран бэлигтэнэй баян арга боломжонуудтай танилсуулба. Оперо болон баледэй театр соо болоһон 50 жэлэйнь ойн баярай концерт-нааданда хүн зон олоороо сугларһан байгаа. Концерт-нааданай түрүүшын хубида «Байгал» ансамблиин алтан жасада орөһөн номерууд харуулагдаа.

Д. Аюшеевэй «Байгал далай» гэһэн урдань дуулдаг байһан дуугаа хоорой артистнууд гүйсэдхэжэ, гоё һайхан шэнэ дэгэлнүүдтэй, шүрөөр гоёогдоһон зохид малгайнуудтай ансамблиинхидые эндэ сугларагшад халуунаар угтаа. Тайзанай хоёр талаар дээрэһээ үлгөөтэй байһан мүнгэлиг үнгэтэй угалзанууд энэ һайндэрые шэмэглэбэ. Россин Федерацийн габьяата ажал ябуулагша М. Заславскийн найруулһан «Байгалай сэсэг», «Манай басагад» гэһэн хатарнууд энэ концертыг гоё һайханаарал дэнзэгтэ. Буряад арадай амаршалгын дууе ханхинуулһан, олон жэлдэ «Байгал» ансамбльдэ дуулаһан, мүнөө Ярууныи аймагай Нарһатын агит-соёлой бригадын директор Буда-Ханда Дашиевае эндэ ерэһэн зон тон халуунаар угтажа, «гоё», «һайхан дэ» гэжэ хашхараадаба.

«Байгал» ансамблиин харуулһан түрүүшын буряад хатар (найруулагшань РСФСР-эй искусствын габьята ажал ябуулагша М. С. Арсеньев) болохо «Мэндээшэн» гэһэн хатарые эрэшүүлэй бүлэг шадамар бэрхээр гүйсэдхоо. Энэ баярай үдэшэ дээрэ харуулагдаһан хатарнуудые Буряад Республикын габьята артист, ансамблиин ветеран Олег Будаев һэргэн табиһан габьлатай.

Одеон жэлдэ оркестрыемнай хүтэлбэриһэн бэлигтэй ударидагша, композитор байһан (Чингис Павловай дурасхаалда «Эхэ нютаг» гэһэн дууе энэ үдэшэ дуулахам» гэжэ Россин Федерацийн габьята артистка Клавдия Шулунова хэлээд. дууень зохидоор гүйсэдхэбэ. Зохёохы замаа «Байгал» ансамбльда эхилһэн, олон жэлдэ эндэ дуулаһан СССР-эй арадай артист Дутаржан Дашиев эдэ жэлнүүдээ ехэ дулааханаар дурсаа:

— «Байгал» ансамбльда ажаллаһандаа, ехэ баяртайб. Эндэ оёрынгөө зохёохы замай түрүүшын алхамуудые хээб. Тэрэ үеын эрэшүүлэй бүлэг ехэ шанга, бэрхэ дуушадтай һэн. Петя Жертанов, Коля Цыренов болон бусад нухэдөө баясан нэрлэнэб. 1959 оной литературна болон искусствын хоёрдохи декадада бэлэдхэлэй үедэ ехэ ажал хэгдээ бэлэй. Һайхан шарайтай, урихан зантай хормейстер Мария Сергеевна Скольчиковатай хүдэлдэг һэмди.

Концерт-нааданай хоёрдохи хубида мүнөө үеын программа олоной анхаралда дурадхагдаа. «Буддын бэлэг» гэһэн шэнэ хатарые (П. Дамирановай хүгжэм) М. Гонгор нэйруулан табиба. Л. Линховоной нэрэмжэтэ конкурсын лауреат Б. Радиаева «Ардагхан бороороо» гэһэн буряад арадай дууе хэнгиурдаба. Республикынай соёлой габьята хүдэлмэриилэгшэ В. Ц. Дамбуевагай хүтэлбэри дороо хоорой бүлэг «Түнхэнэй ёохор» наадла. Ансамблиин артистнуудай урданайнгаа ёно занша да бусажа байһые эно номер гэршэлээ.

Ансамблиин мэдэсэжэ дуушад Дарима Дугдино а. Дымбрын Ринчинова, Валентин Жаргалов, Аюша Данзанов гэгшэд энэ үдэшэ аргагүй гоёор дуулаба. Энэ баяр ёнололдо «Тэбхэр сагаан 50 наһан» гэһэн дуугаа арадай артистка Д. Дугдановаг зорюулаа. Энэ артистыгын дүү басаган Дулма Дугдановаг баһал энэ ансамбльда дуушанаар, хүгжэмшэнөөр ажаллана.

Энэ үдэшэ шэнэ хатарнууд олоор харуулагдаба. «Хазаар моритой эхэнэрнүүд» гэһэн хатарые балетмейстер Д. Бадлуев найруулаа. Буряад арадыемнай суурхуулһан «Наадан» гэһэн ёохор хатараар концерт түгэсоо. Россин габьята артистка Т. Гергесова энэ хатарые табиһан алдартай.

Концертын гурбадахи хубида алтан ойн баяр ёнолол үргэлжэлөө. Республикын соёлой министр Н. Ю. Мадуев «Байгал» ансамблиин хуряанги намтартад танилсуулаад, зохёохы коллективтэ ажаллаһан, тэрэнные алдаршуулһан ветерануудта баярай үгэнүүдые хэлээ, ансамблиин залуу артистнуудта баглаа сэсэгүүдые, гарай бэлэгүүдые барюулаа. Эхин байгуулалтадань габьяатай Ж. А. Батуев, Т. Е. Гергесова, С. Л. Балдаев, Ч. Г. Шаповскина, А. Ф. Зонхоев, С. Б. Барцева болон бусад уран бэлигтэнэй нэрэнүүд соносхогдоо, тодоеноо бэлэгсэлэг барюулагдаа.

Агын автономито округой түлөөлөгшэд гаражаа, алда хадагаа арюун һайхан үреэлтэйгээр үршоожэ, 50 мянган түхэриг, театрта олдодоггүй шухаг 600 метр тюль бүдтэйгээр дамжуулба. Агые суурхуулжа байһан артистнуудаа ённа баина. Эдэ хоёрой хооронда соло ёон шанга тулалдалда манай республикын теннисист ехэ хүсэл зориг гаргажа, 2:1 тоотойгоор шүүбэ.

В. ПЛУТТЫН фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Удын аймгийнхан үйлдэбэрнин нэгэдэлэй хүдэлмэришэн, спортын мастерта кандидат Дмитрий Гомонов Монголой залуушуулай командын гэшүүн Энхэтүртэй наадаа.

Спорт — Спорт

ТОБШОХОНООР...

БАРИЛДААН. Суута совет барилдаашан, Олимпийн наадануудай хоёр дахин чемпион Иван Ярыгинай шанда хүртэхын түлөө дүрэ булиалдалгын барилдаагаар улаасхооронды заншалта мүрысөөн гурбан үдэр соо Красноярск хэтодо болоожо дүүрэбэ. Арбаад ороной 160 гаран бэлигтэй бэрхэ барилдаашад энэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. Буряад ороной арбаад хүбүүд хабаадахадаа, һанаһанда хүрэмэ үрэ дүнгүүдые туйлажа бирабагүй. Манай командаһаа спортын мастер Андрей Матюнов болон спортын габьята мастер Борис Будаев гэгшэд ооһэд ооһэдынгөө шэнгүүрнүүдтэ дүрбэдэхи һуурилуудые эзэлээ. Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Жамса Лхамажапов эрхим зургаанай тоодо ороо.

* * *

Һурагшадай дунда дүрэ буллаалдалгын барилдаагаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн мүнөөдэр Саха (Якад) Республикын Нерюнгри хотодо нэгдэбэ. Манай республикын олон аймагуудай түлөөлөгшэдые нэгэдүүлһэн суглуулагдамал команда 20-ёод хүнтөө бүридэнэ. Манай командын гэшүүд Эрдэни Базаров, Бэлигто Ширапжалсанов, Жаргал Будаев гэгшэд энэ ехэ мүрысөөндэ илалта туйлаха аргатай. Яаба хэзээшье, мүнөө мүнгэ зоорнин хомор болоод байһан сагта эды олон барилдаашадые зонын нааданда эльгээхын тула Буряад Республикын Эрдэм һураалсалай министерство, Физическэ культура ба спортын республиканска комитет спонсорнуудые олохо талаар ехэ ороолдолго гаргаа.

САНА. Хүбүүд, басагадай дунда санын урилдаагаар Улаан-Удэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хоёр үдэрэй туршада болоһон байгаа. Басагад 3 километрэй, хүбүүд 5 километрэй зайда урилдаба. Республикын нислэл хотын 32-дахи һургуулийн һурагша Олеся Басюк 3 километрэй зайда хоёр дахин урилдахадаа, бултаннаа хурдан шамбай байба. 13-дахи һургуулийн һурагша Дмитрий Быков хүбүүд соонөө шалгараа. Тиигэжэ тэдэнэр Новокузнецк хотодо үнэргэгдэхэ зонын наадана хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

ВОЛЕЙБОЛ. Эрэмдэг хүнүүдэй дунда голейболоор зонын наадан Красноярск хотодо болоо. Манай республикын эхэнэрнүүдэй болон эрэшүүлэй суглуулагдамал команданууд хоёрдохи һууринуудые эзэлжэ, мүнгэн медальнуудаар шагнагдаа. Тиигэжэ Буряад ороной түлөөлэгшэд мартын һүүл багта Санкт-Петербургда болохо Россин мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олоо.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Уншаа, дуулаа һэн гүт?

«НИИДЭДЭГ ХҮН» ТУХАЙ ҺУРАГ СУУҺАА

Хүбшэ тайга соо тогтоод байһан һүниин аалин намдуу байдалые ута уншагайгаар улиһан абяан нэрюулжэрхибэ. Амаржа һуунан ангуушан һуга харайн бодохо зуураа, энэ абланай али зүгһөө гараһые ойлгоно ядан, ямар амитан нимэ абяа гаргагша бэлэй гэжэ гайхаба.

Нэгэ янзаар ута уншагайгаар улиһан абяан эхэнэрэй шашхаһандал болон алдаад, хайратайшье янзаар уйлаһандал мэтэ болоод, оог хашхараан болошоходоо, амиды амитанай хуухын үнэнэй үрэзыхөөр шэнги байба. Энэ аблан хада уулын ороһоо бууһандал шэнги аад, байн байтараа, дүтэлжэ ябаһан хүнэй абяан шэнгээр һанагдаба.

Ангуушанай үе наһаараа ой соо өөдөө болоһон шахуу нохойнууд айһандаа, һалганалдажа, шэшэрэлдэжэ байба. Ангуушан бүгээ үтэр гартаа абажа, уулзалгада бэлэн болоодхибо. Далаад метрэй зайда ерэзд ябатараа, тэрэ амитан дуугай болошобо. Үүр хираалха тэзшээ болобо. Ангуушан нохойнуудаа дахуулаад, танигдаагүй амитанай мүр бэдэрбэ. Хоёр час тухай бэдэрээд, юушье олобогүй. В. Г. Ермаков нигэжэ «танилсаһан» амитанаа «ниидэдэг хүн» гэжэ нэрлэһэн байна.

Харин үшөө ондоо хүн. Ен Ван Шан гэдэг нигэжэ хөөрэһэн байдаг: «Нэгэтэ намда хэдэн часай турша соо эхэнэрэй уйлаһан абяан дуулдаа һэн. Мэдээ табиһан бээрээ, модо үлүүтэй газарта гүйжэ ябашоо һэм». Энэ хүн, магад, ямар нэгэн шубуунай абяаһаа айгаа аалам. Теэд нимэ асуудалһаа Ен Ван Шан дураа гутана. Бухы наһаяа хүбшэ тайгада үнгэргэнэн тэрэ ямаршье шубуунай абяа таниха, илгаруулха болоһон аад даа. Теэд энэ амитан шудхэр лэ байгаа ха.

«Ниидэдэг хүн» гү, али «шүдхэрэй» абяан 30—40-өөд онуудта Индан болон Облачно хаданууд шэдэр ходо дуулдадаг байһан тэхэ. Заримдаа хүнүүдтэ зорюута дүтэлдэг байгаа. Тиихдээ уфологуудай анхарал яажа татадаг һэн хаб. Хэдэн хүнэй дурдалга нимэ юм: 1944 ондо Екатериновка гэжэ ажахын (Приморийн хизаар) хажууда старшина түрүүтэй зургаан солдат хүдэлдэг байба. Хоёрынь нэгэтэ эдээ хоол абаад бусажа ябатараа, томо гэгшын ялагар шэр харабаа. Шарай газар дээрэ буухын тендэ шэхэ аманда дуулдаагүй муухайгаар эхэнэрэй уйлан хашхарха абяан дуулдаба. Айһандаа эгшэшэһэн солдадууд арай шамай голтойхон бусажа ерээ һэн ха.

Нимэрхүү үзэгдэлтэй В. К. Арсеньевшье дайралдаһан юм шуу. Тэрэ нигэжэ бэшэһэн байдаг: «...Нохойминь арадамни ябаа. Гэнтэ үрдаа баабгайн шэнги аад, хүнэй мүртэл адлирхуу мүр харажархибаб. Альмамни үнэеэ үрэлгэнэн бээрээ, гиинажэ оробо. Тиихэдээрнь хэншьеб бургааһа мүшэр хухалһаар, хажуу тээшээ талиибэ. Альмамни хүдэмни һүгэдэн ниидэдэбэ... Эгээл энэ үедэ хүлеегдээгүй юумэн дуулдаба: тон ехэ далинууд делихэдэл тэбэ. Манай соонөө айхабтар томо, хаб хара юумэн гараад, гол дээгүүр ниидэшөө һэн. Нохойминь борсойчиоод, намдаа нялдаһан зандаа байгаа. Тиигэжэ байтараа, эхэнэрэй уйлаһандал адли, һүрөөтэй муухай хашхараан дуулдашоо. Энэ багта ниидэдэг хүнэй байдаг тухай үдэгейцүүдэй хоорэлдэхые удэшэниинь дуулаа бэлэй?

«Ниидэдэг хүн» нёдондо Индан уулын үбэртэ амаржа байһан аяншалагшадай майхангуудаа дээгүүр ниидэ ха. Тиин ябатараа, һоог бургааһан соо һуугаад, хүнүүдые хараашалжа ороо. Аяншалагшад хажуудань ошохоёо зүрхэсэнгүй, бүхэли һуниндоо унтангүй хоноо. Харин үглөөгүүр тэрэнь ороншье ойлгогдонгүйгоор үгы болошоһон байгаа.

Петропавловскда Пэаницкихтанай бүлэ шэнэ байра абаһан аад, нимэ ушаралда ороо һэн ха. Түрүүшын һуни тэдэнние шубуунай шогшогоноон унтуулаагүй. Арбадахи үдэртөө гэрэй эзэн орон дороо нохой гэхэдэ нохой бэшэ, һарьһа эрбээхэй гэхэдэ, һарьһа эрбээхэй бэшэ, нэгэ жэгтэй амитанние харажархиба. Татажа гаргаха гэхэдэнь, гаража үгэбэгүй ха. Бүлын гэшүүд тэрэнние шаахайнуудаараа шэдэжэ оробо. Тиихэдэнь тэрэнь татагад гэхэдээ, бодото бэсэрээ, ябаһа томо байшаба. Соёоулһандаа сухалаа хүрэжэ, хамар соонөө ута гэгэнын хушуу гаргаад, эзэдэй хулгүүдые орёохоёо ханаба. Тиихэлээрнь айһан, гайхаһан хүнүүд тэрэ амитанние гарта ороһоноороо нохижо, шэдэжэ, үхибүүдынь дихлорофосшье сасажа оробо. Танигдаагүй амитан номгохон болоожо, углуу барин нунашаба. Һүүлээрнь орон дороһоо шэрэжэ гаргахадань, багахан нохой шэнги аад, сэнхирлиг үнэтэй, гурбан һалаатай һабартай ба ябаһа хатуу. 1,5 метр ута далитай амитан болобо. Мэлигэр шоурынь хадаа хүнэй нюурта гипсээр хэһэн багтал адлирхуу байба. Хамарай орондо гурбалжанда адли түхэлтэй нүхэн харагдаба. Нюодэдынь томо, аманиинь жаахан мүртоо нэгэшье шүдэгүй. Гэрэй эзэн энэ муухай амитанаа барилгын һүүлээр үлэһэн нүхэн руу абаашажа хаяа. Һүүлдэ һонирхоёдонь, нухэн соонөө тэрэнь үгы болошоһон байгаа.

Александр РЕМПЕЛЬ,
Владивосток хотын
уфологическа бүлэгые
хүтэлбэрилэгшэ.

УРАН ШҮЛЭГӨӨ ОРЬЁЛҺОН НАН

Хуурай бэшэл даа
бурлад хэлэмни—
Суутай олон хэлэнһээ
Дуутэйхан лэ байха.
Дуран тухай
Дуулажад эхилхэдэм,
Дуулгын хатуу шулуунай
Хайлахыень лэ гайха!

Эдэ мүрнүүд Георгий Дашабыловай һүүлишын суглуулбари соо оронхой юм. Үнэхөөрөөшье «дуулгын хатуу шулуунай» хайлатар дуулаха шэдитэй агша һэн. Зохёохы абьяасынь үдэрөөн үдэртэ улам бүри эршэтэйгээр орьёлжо, бидэнэр, суглаа хүдэлдэг нүхэдынь, уран бэлигэйнь уянгата урасхалда шэнэ шэнэ аялгануудай шэнхинэн гаража байһые ажаглажа, гайхадагшье, урмашадагшье бэлэйбди.

Һаяханал үхибүүдтэ зорюулагдаһан «Үглөогүүр» гэһэн шүлэгүүдэйнь ном. «Байгал» журналда—шүлэгүүдэйнь горитойхон согсолбори гараа һэн. Бүри наһа барахан үдэрынь республикын радиогоор тэрэнэй зохёохы ажаг тухай дамжуулга соностобо.

Теэд «үхэлэй үүдэн хэнэймнайшье урда сэлигдэжэ магад» гэжэ эртэ сагай мэргэшүүдэй нэгэн хэлээ һэн гүбэ. Гэнтэ гэгдээгүй. Юумэнэй хэсүүрһые мэдэжэ, тухайлжа ябаабди. Ран гэгшэ абаашажал наладаг... Гэбэшье бэшэһэн шүлэгүүдынь, тэрэнэй үгэ дээрэ манай гайхамшагта композиторнуудай зохёоһон дуунуудынь, найруулһан зүжэгүүдынь наһаһаа нүгшэһэн хойнонь-шье үлэхэ ха юм...

Олон талын абьяас дүршэлтэй һэн. Зохёолойнь гол һудалынь түрэл Хэнэнгэнэнь эхэтэй байгаа. Тэндэ 1938 оной июншин 3-да түрөө, һүүлээрнь багшанарай институдта, ВПШ-да һураа, Я. Гашетай шэнэ хүртэнэн мэргэн хурса журналист байһан юм, «Буряад үнэн» газетэдэ хүдэлөө. «Байгал» журналда буряад дугаарайнь хэрюусалгата секретарь, хожомынь ахамад редакторай орлогшо болсо. Ажал дээрээ хэйнэнь тооложо барахаар бэшэ. Хүндэлэлэй грамота, медальнуудтай һэн. Теэд энэзгээрээ үлүү омогорходоггүй, шагналаа абаадшье байхадаа, һайрхахэ гэжэ мэдэхэгүй.

Хэдэдээ урианаар энеэбхилхэдэжэ, амаршалуулаадшье, энэ ушараа тэмдэглахэ байгаал гэхэдэ, шогшон һагад, хөөрөөгөө өндөө юумэн тээшэ абаашажархиһан байха. Пээзиһээ шухала юумэн тэрээндэ байтаагүй юм. 1966 ондо «Хэбарай бэшэгүүд» гэһэн шүлэгүүдэйнь түрүүшын ном гараба. Гурбан жэл болоод, «Нютагай һэбшээн» гэһэн шүлэгүүдэй ном, 1974 ондо—«Дугы» гэ тэ зорюулагдаһан ри, удаадахи жэл тын жэргэмэл гаршагтан расск жануудай ном, 19 «Хэжэнгэ» гэһэн дэй ном, мүн 1979 сквада «Хабарай гэһэн шүлэгүүдэй монгол поэзийн т мэргэжэһэн Г. Яр ород хэлэндэ хэблэгдэһэн юм.

Буряад ороной баданье тэрэнэй шад буряад хэлэ нааб даа. Гэбэшье жа, буряадһаа ор хэгдэһэн оршуул шье поэзи онһоо лэнинь, һанагда эүйл. үзэгдэлые бодото ажабайд рынгөө бодолнуу хурсаар харуулж ринь оршуулагш рал татадаг боло

1980 ондо хутага поэмэнүүдэй ном үнгэрһэн хойно дээрэ» гэһэн тур зуудай ном, ушэ лэй удаа—«Тур роо» гэһэн шүл нүүдэй ном гара

1988 ондо «Зу гэһэн номынь хүргэгдөө һэн. наа, хэдэхэн һэ тээ, «Үглөогүүр» л луударинь хэбл

Бүри жараа эхиндэ «Талын шүлэг соогоо Гес былов нигэжэ бэ

Һогоон шэмэл
Ногоон үеэй

Тарбаганай э
Тагнан, тагна
Шэхэн мини
Һоноржоо ю
Хүжэ сагай
Хүхын дуунай
Алтан бэһэлн
Аялга татаһаа
Хоолой мини
Хонгёоршоо к

Эхэ нютаг арюухан «ухаалгүй дурам зай сэсэгүүдэ аялга дуунуудыг гай эбхэрээн сагаг мин оггоргойто соогуурнь хэ наар соностоо

Эхэ нютагаа нуудэ эды х хэ ёнотошье.

Башаһан бүхэ тайгаг хэбариха замдаа удэшэлсэн, аяатан, нимэ гүйнье залуушуу тэрэ хүдэлдэг тамсын үрэ нэ хэ бусые һанг дэйнин зосоо э гүнэ түрүүлэг

Амгаланаар гий Цыбенович.

ГУУРЬ
НУХ

ТЭЖЭ

эд лэ мүнөө үдэр-
эртэ хүйтэнэй шан-
углөөнинь термо-
тэмдэгэй ходол гу-
ан градус доошоо
болоходо адууһа мал
лиха байһан зондэ
ан аяб даа.

Энэ дэрэнь үбһэ
дутамаг байхадаа бу-
тухашаруулна бшуу.
силос, тариа талхан,
ношын элбэг бай-
ань, малай эдеэлдэг
обоонууд соо бүрьсө-
үгоод байбал, тэ-
хүйтэндэ садатараа
бэсэ һайн халааха,
эмэзэшье дээшэлүүл-
юм.

тангэхэ аргагүй
л бэрхэтэй. Энэ ябал-
лан убэлжэлгын үедэ

АЙДАЛ

д байгша шэнэ жэ-
эрһэн түрүүшын 10
оногой - дүн - хараха-
агай зарим ажахы-
һу һаалинин фермэ-
аган эдеэ үйлэдбэ-
бага багаханаарщье
ээшэлүүлжэ эхилһэ-

Тоб

ТҮЛЭГ ЭХ

ааг соогоо хонин һүрөг
дай нэгэн—Михайловкы
хилбэ.
наар соностоо
Эхэ нютагаа
нуудэ эды х
хэ ёнотошье.
Башаһан
бүхэ тайгаг
хэбариха замдаа
удэшэлсэн,
аяатан, нимэ
гүйнье залуушуу
тэрэ хүдэлдэг
тамсын үрэ нэ
хэ бусые
дэйнин зосоо э
гүнэ түрүүлэг
Амгаланаар
гий Цыбенович.

ГУУРЬ
НУХ

БОЛЗОРЫНЬ

публикын Министрнүүдэй
лой өөһоор Загарайн аймг
аймагай Түгнын гүрэнэй
лэ соо үшөө табан жэл
болобо.

хоёр заказник үйлэдбэрн
лэй мэдэлдэ ороодог юм.
мянган гектарта нэмжэ
гектар газар эзэлнэ. Зака
гүн гэхэ гү, али тоодог, бо
гүн, мүн үсооржэ захалн
олошоруулагдаһан юм. Т
амитад болон шубуу ш
гурдын ССР Союзай Ул

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

Буряад Республика: үдэрһөө үдэртэ. «Биржэ дээрэ тансаараа бэшэ гэхэ гү, али ВоИнфонд гэжэ юун бэ?»—«ВоИнфондые» хүтэлбэрилэгшэ запаста байһан подполковник А. Меркуловтай хэнэн хөөрэлдөөн.

Республикын В ведтэ. «Бурид ной һүүлээрэ Верховно Совет хэблэлэй алба рилэгшэ С. Селе сэл.

«Гараараа бэшэ. туйалха С. Гуровай кор

Буряад Респ ороной социальн ска байдал— мэдээсэл.

Сэнхир экран

«Останкино» канал.
6.55—Шэнэ һонин. 7.35 — Үглоонэй гимнастика. 7.45—Үглоо. 10.05—Фирмэ найдуулна. 10.20—Кидди-видди. 10.35—«Высшая цстина бомбиста Алексея». 1-дэхи сери. 11.40—Театр ба ТВ. 12.30—Джем. 13.00—Шэнэ һонин. 13.20 — «Сердце не камень». 1-дэхи, 2-дохи сери. 15.35—«Глубокие родственники»—фильм. 16.00—Шэнэ һонин. 16.25—Телемикст. 17.10—Блокнот. 17.15—Мультфильм. 17.35—«Эмиль из Леннеберги». 3-дахи сери. 18.00—Джем. 18.25—Клуб-700. 19.00—Шэнэ һонин. 19.20—Мультфильм. 19.30—«Останкино» канал танилсуулна. 19.55—«Возвращение в Эдем». 20.45 — Кинопанорама. 21.45—Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00—Шэнэ һонин. 22.20—Хатарта урилга. 22.40—«Высшая истина бомбиста Алексея». 2-дохи сери. 23.50—Урмас Отт Евгений Беликовтэй хоорэлдэхэ. 00.40—Уран шүлэгүүд. 01.00—Шэнэ һонин. 01.20—Абяанай зүргэ. 01.55 подробности». 2-д «Росси» канал. 9.00—Мэдээсэл «Время деловых —«Без ретушш Петербурга баал. 12.05—Тар ди. 12.30—«Уста 13.00—«Санта-Ба дахи сери. 13.50 рафон. 14.35 — асуудал. 15.10 уулзалганууд. сээр Австралий пионат. 16.50— нэрэнүүд. 17.05 17.20—«Рост» с

Буряадай ТВ
17.50 — «Икс
19.30—Байгал.
даар хэлэс. 19.50
ряадаар). 20.
һан. 20.50—Сон
«Росси» канал
21.00—Мэдээсэ
—«Санта-Барбар
сери. 22.15—Ко
лээсэлнүүд. 22.
политика 23.25
рацийн Верхов
си дээрэ. 24
01.00—Мэдээсэл
Одсл хөөрэнэ
тивна дамжуул

Үдэрэй үзэгдэ

АРАЛЖАА

лтын нэгэ үдэр
ын эд бараанай
э гэхэ гү, али зонэй
арахоолхо гүүлэдэг
наймаанай газарта
Оролгоной түлөө
риг түлөөһэ эриймэ
байна. Олоной
нилнуудтаа алгасаа
жэ зуб, абаһаар ле
ушаралган солоо
шин ажалаа хаяад,
болохэйб,— гэзд.
лин мэндээсэ хэлэн
уулгаадхиба. Гайхан
ойлгожо, саашань
Юа:
бараа эндэ тэндэ
лдажа асараад най-
Турци, Монголоор
Ехэнхинень хубса-
асардагби. Эхэнэ-
он кофто абаха ду-
ш? Улаахэн үгэ-
юолэхэн, эльбэзэд
Гушан табан мян-
гэзд, суумхэ соонөө
кфто, бусадные эд
дэлгээхэ зуураа хоо-
ургэлжэлүүлнэ, —
ржэ ябалган амар-
уб даа. Рэкет гэ-
үлэй үедэ бүри хү-
роо. Анаа тээгшэд-
ээд лэ хоорондоо
бботой. нимэ-тинимэ
өөгүй һаатнай, хар-
наалта болохо гэзд
Үгөөгүй һаа, урар-

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (хэрюусалгата секретарь) ПИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С.-Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилийн үлдсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, хэрюусалгата секретарийн—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд: соведуудэй хүдэлмэрийн ба нийтын эмхидхэлнүүдэй—2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-84, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; коммерческэ—2-35-84; корректорнуудэй—2-33-61. хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающийнуудай)—2-35-95, Манай корреспондент: Агинскда—3-45-94: Закаменскда —30-61.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— — 2-23-67. вахта—2-56-62.

Газета мэдээ 260 дахи гараа
Хэблэлэй 7 сууданс- сэмнэлтэй
Газетын индекс 50490 Тираж
Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 20.00.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олоондо мэдээсэлгын министерствын республиканска типографида газета барлагдан хэблэгдэбэ
Директорэйнь телефон 2-40-45

«ЭТИГЭЭРЭЙ НАМДА!»

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрта залуу драматург Баяр Гармаевай хөөрдохи зохёол — «Этигээрэй намда!» гэжэ нэрлэгдэһэн трагикомеди табигдаба. Мистическэ гэхэ гү, али эльбэ шэдитэ зүйлнүүдтэй, мүн абсурд стиль нэбагшатайшье энэ зохёолые режиссёр Владимир Кондратьев тайзан дээрэ табигдахаар болотор мүлиһэн, тиигээд режиссёр-ассистент Баярма Жалцановатай хамта нарруулан табиһан байна.

Шэнэ зүжэгые харагшад гол түлэб зохидшоожо угтаба гэжэ анхарахаар байгаа. Гэхэ зуура нэгэ заримашуул тэрэнэй үлэмжэ «мүнөөнэйхээр» табигдаһые, баруунай киногой ба юрэнхыдөө «тэндэхи» искусствын арга маягуудтайгаар бүтээгдэһые анхаржа бууушаана. Харин нүгөөдүүлынь эдэ бүгэдые зүжэгэй эгээл һонирхолтой шэнжэнүүдэй нэгэн гээшэ гэжэ тулгаад байха юм... Хараха янзада, тон һонин түхэл хэлбэритэй, актёрско эрхим хүдэлмэринүүдтэй энэ зүжэгэй харуулагдажа байгаа сагта зүжэг тухай үгэ буляалдаан замхахагүй хэбэртэй.

«Этигээрэй намда!» гэһэн зүжэг соо 1988 ондо Санкт-Петербургын театральна институдые дүүрэжэ ерэһэн, Хэжэнгэ нютагай хүбүүн Дондок Дампиловай ялас гэмэ хурса бэлиг эли тодоор харагдаба. Хоёрдохи ехэ роли мүн лэ угаа бэрхээр наадаһан Баярма Жалцановае, бусад образуудые байгуулһан Доржо Сультимовые, Баяр Будаевые, Чимит Ринчиновые. Саяна Цыдыповае, Должин Тангатовае, Анатолий Ермошкинние, Иван Цыбикжаповые эндэ мүн лэ нэрлэлтэй. Зүжэгые Балжинима Доржиев тааруугаар, бодолтойгоор шэмэглэн гоёогоо. Хүгжэмыень Владлен Пантаев зохёоһон байна.

Б. ДЫМБРЫЛОВА.